

Kvalitetsprogram för Wättingestråket

– del av Wättingeområdet

Samrådsförslag augusti 2016

tyresö kommun

Tyck om Wättingeområdet!

Välkommen med synpunkter under samrådet augusti – september 2016

Det här kvalitetsprogrammet är en bilaga till Planprogram för Wättingeområdet. Där redovisas ett förslag till en utvecklad parkmiljö längs Wättingestråket och ny stadsdel i centrala Tyresö – Wättingebacken. Programmet är på samråd under augusti och september 2016.

Samrådet kommer innefatta tre aktiviteter:

Dialogmöte

Under samrådstiden arrangeras ett öppet dialogmöte XXdagen den xx, kl. xx-xx, i samband med att detaljplanen för Granängstorget ställs ut.

Parkdag – startskott för utvecklingen av Wättingestråket!

Lördagen den 3 september, kl. 12-17 anordnas, i samband med Tyresöfestivalen, en parkdag då allmänheten bjuds in. Under dagen kommer vi informera om utvecklingen av området, men också ta in tankar och synpunkter på hur området kan utvecklas allra bäst och vad människor önskar sig av sina närmaturmiljöer. Vi fokuserar på natur- och ekosystemtjänstpedagogik och tillsammans utformar vi en tillfällig plats. Det kommer att finnas möjligheter att så fröer – startskott!, bygga insektshotell och leka med olika naturmaterial. Vi bjuder på fika!

Planpromenad – så blir nya Wättingebacken!

Under samrådstiden har du även möjlighet att följa med på planpromenader. Under planpromenaden guidas du genom planområdet av kommunens planarkitekter och arkitekter, som på plats kommer beskriva hur det nya stadsdelen Wättingebacken föreslås utvecklas. Det finns möjligheter att ställa frågor och lämna synpunkter på förslaget.

Planpromenader kan du gå under följande tillfällen:

Lördagen den 3 september 2016, kl 14
Xxx september 2016

Välkommen med dina synpunkter!

Planprogrammet är framtaget av Tyresö kommun
www.tyreso.se/wattinge

Kontakt

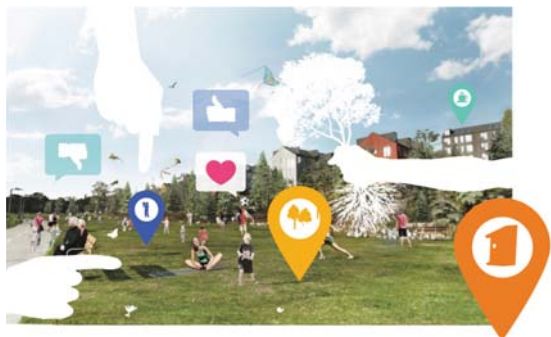
Heléne Hjerdin
helene.hjerdin@tyreso.se

tyresö kommun

Kvalitetsprogram för Wättingestråket

-Ett hållbart, mänskligt, grönt och aktivt stråk

Wättingestråket

Stråkets längd: ca 3,5 km

Storlek: ca 35 ha

Innehåll: *Generell upprustning, nya och förbättrade mötesplatser, fickpark och planteringar, parkourpark och OCR-bana, odlingsmöjligheter, konstgräsplan, volleybollplan, hundrastplats och vattenkontakt.*

Tyresö växer! Flera stora utvecklingsprojekt är på gång - arbetet kring Norra Tyresö Centrum har påbörjats och Wättingeområdet står på tur. I samband med att vi blir fler som väljer att leva i Tyresö är vi fler som ska vistas och röra sig i våra offentliga miljöer. Detta ställer högre krav på att allas vår gemensamma miljö planeras, omhändertas och gestaltas på ett bra sätt. Med anledning av detta finns det goda möjligheter att utveckla Wättingestråket till ett aktivt grönt stråk med höga kvaliteter och inkluderande miljöer.

Naturen — det gröna — är en viktig del av Tyresös identitet och kommunens främsta kapital. Den får inte förödas. Viktiga ekologiska värden och samband ska värnas. Med omhändertagna och utvecklade grönområden i samexistens med väl avvägda och levande stadsdelar ges Tyresö dessutom konkurrensfördelar för att nå målet att bli den mest attraktiva boendekommunen i regionen 2030. Sammantaget ges goda förutsättningar att svara mot förväntningar i FN:s nya hållbarhetsmål, Global goals.

Detta kvalitetsprogram anger önskvärda kvaliteter samt utvecklingsdirektiv för Wättingestråket — En grön och aktiv del av Tyresö. Kvalitetsprogrammet är tänkt att fungera vägledande för den fortsatta processen, från planering till förverkligande. Bakgrunden är planprogrammet för Wättingeområdet, där den samlade utvecklingen för Wättingestråket och Wättingebacken beskrivs.

Tillsammans lägger vi nu grunden för lång tid framöver.

Välkommen med dina synpunkter på framtidens Tyresö!

Innehållsförteckning

KVALITETSPROGRAM FÖR WÄTTINGESTRÅKET

Förslaget i korthet

Kvalitetsprogram för Wättingestråket

1 • BAKGRUND

Grönområden för hälsa och identitet

Utvecklingsbehov för stråket

Befintlig situation

2 • FRAMTIDSBILD FÖR WÄTTINGESTRÅKET

Riktlinjer stråkets bredd och kontinuitet

Strategier

Wättingestråket

- en hållbar struktur

- en mänsklig plats

- en aktiv plats

- det grön-blåa stadsrummet

Kommunikationsstrategi

3 • ÖVERGRIPANDE KVALITETER I WÄTTINGE

Utvecklingsförslag

Övergripande åtgärder

Skötselplan

Konst

Platsspecifika åtgärder

- 1. Gång- och cykeltunnel under Tyresövägen

- 2. Bollmora allé

- 3. Dalgränd och centrumnära områden

- 4. Gång- och cykeltunnel under Bollmoravägen

- 5. Samling av parker

- 6. Området vid Fårdala

- 7. Aktivitetsområde vid Tyresö gymnasium

- 8. Området kring Dalhallen

- 9. Krusbodatorpet

- 10. Gamla tippen

- 11. Mötet med Tyresö Flaten

4 • GENOMFÖRANDE

Genomförandebeskrivning

Prioriteringsordning för åtgärder

Kvalitetsprogram för Wättingestråket

Förslaget i korthet

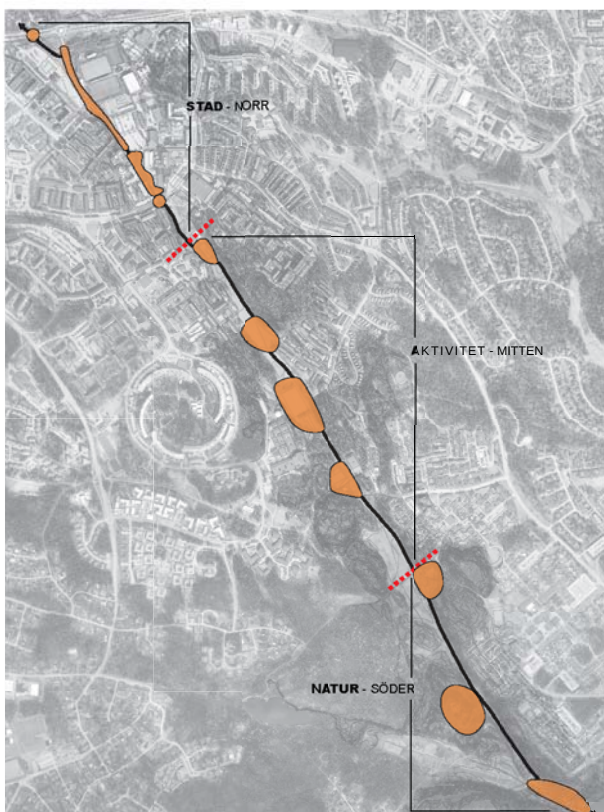
Wättingestråket

Ett hållbart, mänskligt, grönt och aktivt stråk

Wättingestråket utvecklas till ett hållbart, mänskligt, grönt och aktivt stråk. Stråket utvecklas med olika funktioner som dels syftar till att binda samman områden genom förbättrade kopplingar men också till att omhänderta, förvalta och förtydliga stråkets historia, identitet, ekologiska värden och rekreativa miljöer.

Nya platser utformas omsorgsfullt och estetiskt genom tilltalande miljöer med tillgänglighet och trygghet i fokus. Genom att skapa miljöer som är tillgängliga, välkomnande och multifunktionella skapas goda förutsättningar för en ökad aktivitet i stråket.

Ett antal platser har identifierats längs stråket där specifika åtgärder föreslås. Utöver dessa platser redogör kvalitetsprogrammet för vilka övergripande åtgärder som bör vidtas i stråket för att uppnå visionen. För att rätt åtgärd ska hamna på rätt plats i stråket har stråket indelats i tre delstäckor med olika fokus, utifrån befintlig karaktär och behov. Stad, aktivitet och natur sett från norr till söder.

Wättingestråket

Stråkets längd: ca 3,5 km

Storlek: ca 35 ha

Innehåll: *Generell upprustning, nya och förbättrade mötesplatser, fickpark och planteringar, parkourpark och OCR-bana, odlingsmöjligheter, konstgräsplan, volleybollplan, hundrastplats och vattenkontakt.*

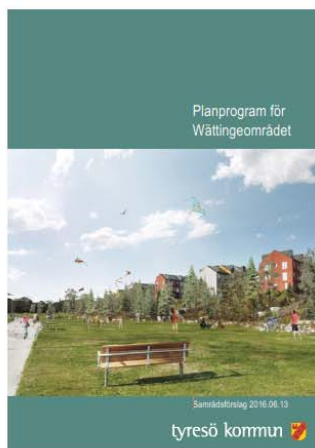
Kvalitetsprogram för Wättingestråket

2015 gav miljö- och samhällsbyggnadsutskottet uppdrag att arbeta fram ett planprogram för Wättingeområdet som omfattar både området kring det befintliga gymnasiet, i detta program kallat Wättingebacken, samt hela Wättingestråket.

Ett planprogram har tagits fram som redovisar ambitionen med utvecklingen av hela Wättingeområde. Planprogrammet anger riktlinjer, visar på principer för utformning och lägger en ram för områdets struktur. Detta kvalitetsprogram, tillsammans med ett kvalitetsprogram för Wättingebacken, är en fördjupning av detta arbete. I detta kvalitetsprogram presenteras önskvärda övergripande och platsspecifika åtgärder och insatser för stråket. Kvalitetspro-

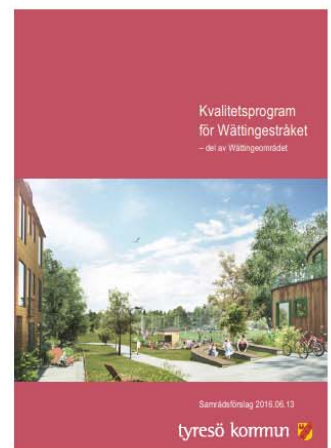
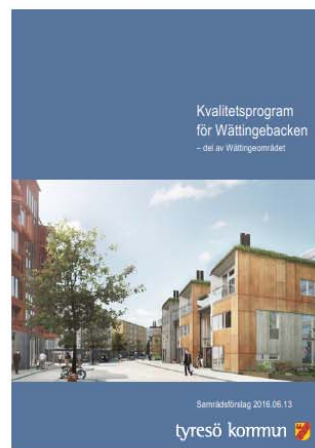
grammet redogör även för önskvärda kvaliteter och principer för genomförandet av föreslagna åtgärder.

Syftet med kvalitetsprogrammet för Wättingestråket är att redogöra för en önskvärd utveckling av stråket med utgångspunkt i de ställningstaganden som tagits i planprogrammet för Wättingeområdet. Föreslagna åtgärder i detta kvalitetsprogram syftar till att höja den generella kvaliteten på stråket och skapa fler aktivitetsmöjligheter och mötesplatser samtidigt som naturen värnas och stärks. Planarbetet genomsyras av tre ledord; En inkluderande miljö; Delaktighet och Jämställdhetsperspektiv, för att säkerställa ett mänskligt perspektiv på planeringen för Wättingeområdet.

- Planprogram syftar till att:
- Visa på vision och mål för området
  - Redogöra för utgångspunkter för detalplaner
  - Visa på markanvändning
- Viktigaste innehållet:
- Bakgrund
  - Framtidsbild
  - Förslaget
  - Behovsbedömning

- Kvalitetsprogram syftar till att:
- Underlätta arbetet med detalplaner
  - Lyfta önskvärda kvaliteter
  - Redovisa hur genomförandet ska gå till
- Viktigaste innehållet:
- Gestaltungsprinciper
  - Principer för genomförande
  - Etappindelning

Vad är ett kvalitetsprogram?

Tanken med kvalitetsprogrammet för Wättingestråket är att detta ska vara vägledande för kommande utveckling. Programmet ska styra gestaltningen av offentliga miljöer och vara vägledande för vidare skötsel av nya och befintliga miljöer. Kvalitetsprogrammet ska på en mer detaljerad nivå än i planprogrammet beskriva vilka åtgärder och kvaliteter som föreslås för stråket i sin helhet såväl som för utvalda områden.

Programmet ska ge en realistisk bild över vilka delar som direkt kan genomföras och en mer generell bild över hur området kan utvecklas på längre sikt. Strategiska lägen för såväl nya mötesplatser, platsbildningar och aktivitetsytor som befintliga ska föreslås tillsammans med förslag på hur stråkets kvalitet kan höjas i sin helhet. Programmet ska vara ett levande dokument för att kunna uppdateras allteftersom att området utvecklas.

Bakgrund

Detta kapitel beskriver hur området ser ut idag samt regogör för de förutsättningar som ligger till grunden för vidare ställningstaganden i stråkets utveckling

Grönområden för hälsa och identitet

I grönplanen som är ett underlag till den nya översiktsplanen presenteras mål och strategier som visar hur Tyresö kan utveckla de gröna miljöerna till en integrerad del av staden som skapar hållbarhet, attraktivitet och livskvalité. Det ger stöd till prioriteringar gällande var staden ska byggas och vilka kvalitéer som ska utvecklas i park- och naturmark.

Utdrag ur grönplanen

Mål 1: Tyresö är ett starkt samband i Tyrestakilen. Nybyggnation, upprustningar och skötsel av parkmark, naturmark och bebyggelse bidrar till att bevara och stärka de regionala och kommunala sambanden för rekreation och biologisk mångfald som sträcker sig genom Tyresö.

Delmål: Ett sammanhängande nät av gröna promenad- och cykelstråk, Tyresös värdefulla barrskogsmiljöer bevaras och utvecklas, Tyresös värdefulla ekmiljöer och andra ädellövsområden bevaras och utvecklas, Kunskapen om Tyresös roll i Tyrestakilen är god.

Mål 2: Tyresö är storslaget, varierat och småskaligt. Tyresö innehåller en variation av natur-, kultur och rekreationsmiljöer; från de stora skogarna och öppna kulturmarkerna till ett rikt utbud av varierade lokala parker och närnatur. Tyresös natur och grönska är en viktig del av kommunens varumärke.

Delmål: Tyresös regionalt och nationellt attraktiva områden är väl kända, boendes tillgång till park- och naturområden med hög kvalité är god, tillgängligheten till och i park-, strand-, och naturområden är god, Tyresös historiskt viktiga gröna karaktärer bevaras och utvecklas, Tyresö har en variation av naturtyper för biologisk mångfald, upplevelser och naturpedagogik.

Vi behöver gröna miljöer av hög kvalitet för att må bra. Forskning visar att personer som bor nära grönområden har lägre stressnivåer än personer som bor i områden som saknar grönområden. Barn som vistas mycket i naturen är ofta friskare, mindre stressade, har bättre motorik, högre koncentrationsförmåga och bättre minne än andra barn.

Parker och naturområden är många gånger en viktig del av en plats identitet. Platser som skapar en positiv identitet är viktiga för upplevelsen av hemkänsla och stolthet. Parkmiljöer med hög kvalitet leder ofta till ökat engagemang och omsorg av det vardagslandskap man vistas i. Utemiljöer som lockar till uteristelser och möten ökar också upplevelsen av trygghet i boendemiljön.

(Ur 'Wättingestråket - Strategier för att utveckla ekologiska och sociala värden')

Mål 3: Tyresö är hållbart

Nybyggnation, upprustningar och skötsel av parkmark, naturmark och bebyggelse görs på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart sätt. Natur- och parkmarks möjligheter att bidra till detta genom ekosystemtjänster tas tillvara. Kapaciteten hos tjänsterna beaktas vid ny bebyggelse.

Delmål: Tyresö tar väl tillvara kommunens förutsättningar för ekosystemtjänster, Tyresös gröna miljöer bidrar till ett hälsosamt och aktivt liv, park- och naturmiljöer uppmuntrar till möten, Tyresös park- och naturområden sköts så att deras värde och funktioner bibehålls.

Utvecklingsbehov för stråket

Utredningar, medborgardialog samt insamlande av information från kommunens olika förvaltningar och kontor ligger till grund för de mål, strategier och förslag till utveckling och bevarande av Wättingestråket som tagits fram inom planprogrammet.

Resultat från tidig medborgardialog för Wättingestråket

Uti från den tidiga medborgardialogen som genomfördes i november 2015 fick stadsbyggnadsförvaltningen in information från medborgarna gällande nyttjande och önskemål om vad stråket ska vara och innehålla i framtiden. De konkreta åtgärdsförslag som kom in behandlas vidare i kvalitetsprogrammet för Wättingestråket.

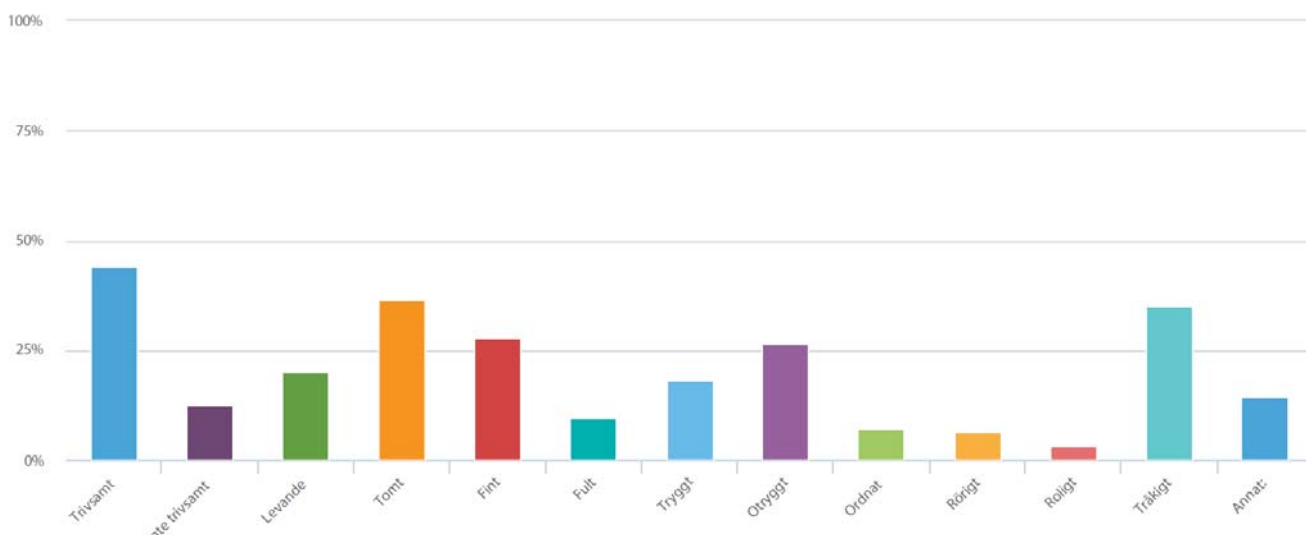
Wättingestråket används flitigt av många oavsett årstid och många beskriver det som trivsamt. Dock visar webbenkäten på att en stor del av Tyresöborna upplever stråket som tomt och tråkigt. Enkätundersökningen visade att naturen är av Tyresös invånare det som främst uppskattas och också anledningen till att de flesta utnyttjar eller vistas i stråket. Att många färdas längs stråket är tydligt då den främsta användningen som angavs var just promenader och väldigt få angav att de vistas eller uppehåller sig

Tanken är också att Wättingestråket ska samla och koppla samman omgivande områden snarare än att separera dem. Med rätt utformning kan Wättingestråket bli ett tryggt och attraktivt stråk som lockar människor att röra sig här och samtidigt fungerar som en referens för att hitta runt i Tyresö. På så vis får Tyresöborna fler platser att mötas på.

(Ur 'Wättingestråket - Strategier för att utveckla ekologiska och sociala värden')

särskilt mycket i stråket. När frågan ställdes om vilka delar av stråket man oftast vistades i så angav många att de enbart passerar. Vanliga svar kring de positiva aspekterna med stråket rörde sig om naturen, lugnet och stråkets storlek, att där finns bra möjligheter för att promenera samt att stråket till stor del är bilfritt. När det istället gällde negativa aspekter med stråket förekom varierande svar. De var nästan uteslutande kopplade till utformning och skötsel av stråket och berörde exempelvis brist på belysning, sittplatser och papperskorgar. Den bristande skötseln och belysningen uppgavs även återkommande skapa en känsla av ödslighet och otrygghet.

För mig är Wättingestråket mest...
Du kan välja flera alternativ.

Utdrag ur sammanställningen av medborgardialogen.

Slutsatser från Ekologigruppens analys och SWOT

Utifrån de inventeringar som Ekologigruppen gjort av ekologiska, rekreativa och sociala värden samt ekosystemtjänster har en SWOT-analys genomförts för att identifiera Wättingeområdets styrkor och svagheter, möjligheter och hot. Rapporten finns tillgänglig att läsa i sin helhet på Tyresö kommuns hemsida.

Slutsatser som kan dras från analysen är att Wättingestråkets styrkor är få till antalet men otroligt viktiga och att de ligger till grund för många möjligheter som i dagsläget är outnyttjade. Stråkets främsta styrka är dess omfattning och kontinuitet, att det sträcker sig så långt och har en bredd som skapar goda förutsättningar för både ekologiska, rekreativa och sociala värden. Ytterligare en styrka är att stråket erbjuder varierande naturupplevelser och är del i en större regional grön kil i nord-sydlig riktning.

Wättingestråkets främsta svagheter är att det trots sin strategiska sträckning där det ansluter till många olika bebyggelseområden, ändå har bristande och otydliga kopplingar. Stråket upplevs fragmenterat. Platsbildningar och målpunkter är otydliga och en röd tråd saknas för stråket i sin helhet. Underhåll och skötsel är eftersatt både gällande underlag, platser och utrustning. Ytterligare en svaghet är att gång- och cykelstråket är för smalt vilket ger upphov till konfliktsituationer mellan gående och cyklister.

Att stråket är av den omfattning som det är skapar utvecklingspotential. Många funktioner och användningar kan inrymmas i stråket utan att det för den skull behöver försämrats ekologiskt. Utrymme finns att skapa fler aktivitetsytor, mötesplatser, välfungerande dagvattenlösningar och hållbara kretsloppssystem. Bredden skapar också förutsättningar att med enkla medel stärka ekologiska samband, inkorporera ekosystemtjänster och en större biologisk mångfald. Det finns möjlighet att förtydliga Wättingestråket som ett huvudstråk genom kommunen för fotgängare och cyklister genom att skapa bättre orienterbarhet, tillgänglighet och kopplingar till och från omgivande områden.

Det största och mest överhängande hotet mot Wättingestråket är att trycket på att exploatera och bebygga i anslutning till stråket kan medföra att stråkets bredd minskar och kvaliteter går förlorade. Byggs det bostäder i direkt anslutning till stråket finns även risk för annektering av offentlig mark eller att känslan av allmän tillgång minskar på grund av närliggande bebyggelse. Ytterligare ett hot som Ekologigruppen identifierat i sin analys av stråket rör sig om att angränsande och korsande biltrafik kan orsaka osäkra miljöer och barriärer. Även stråkets utformning och bristande kopplingar kan vara barriärskapande och göra att det upplevs mer som en barriär i sig än som ett sammanlänkande stråk. Den bristande skötseln och underhållet kan bidra till att stråket upplevs som eftersatt och otryggt. Även belysning är en aspekt som kan förvärra denna känsla om den inte förbättras.

Wättingestråket ska upplevas som ett sammanhållet rörelsestråk och ett självklart alternativ för att ta sig fram till fots eller cykel. Genom att utforma stråket med en stark identitet kan det fungera som en referens för orientering i ett annars relativt differentierat område. Genom att överbygga befintliga barriärer och i framtiden undvika nya kan stråkets tillgänglighet stärkas, framförallt för barn och unga.

För att stråket ska bli välbesökt och användas av invånarna är det viktigt att se till att det integreras väl med de omgivande områdena. Med tydliga och välkommande anslutningar kan människor dels lockas att ta sig till stråket och röra sig utmed detta, dels välkomnas att lära känna nya områden utmed stråket. På detta sätt förväntas Wättingestråket koppla samman intilliggande områden med varandra och skapa nya kontaktytor. En ökad genomströmning av människor längs med stråket innebär också att tryggheten längs med stråket kan öka.

Utdrag ur Ekologigruppens rapport 'Wättingestråket, strategier för att utveckla ekologiska och sociala värden'

Befintlig situation

Wättingestråket består av en sammanhängande yta kring en gång- och cykelväg som leder från Erstavik i norr under Tyresövägen, via Tyresö centrum och vidare söderut till sjön Tyresö Flaten där stråket leder in till Tyrestaområdet. Från Tyresö centrum till Tyresö Flaten är gång- och cykelvägen helt fri från biltrafik. Stråket ansluter till både naturområden och bostadsområden av olika typer, samt skolor, förskolor och aktivitetsytor.

Wättingestråket är ett stråk med stora kvaliteter och potential att vidareutveckla. Här finns befintlig vegetation, både i form av centrumnära parkrum och orörd natur längs stråkets södra delar. Stråket fungerar som transportväg för gång- och cykel och har en sammanlänkande funktion då många bostads- och naturområden ansluter till det. Samtidigt finns idag stora brister i både funktion och utformning och stråket lever inte upp till sin fulla potential. Befintliga brister gäller såväl ekologiska som sociala aspekter som skulle kunna utvecklas och bli betydligt tydligare och starkare.

Tre delsträckor

Wättingestråket har, med grund i Ekologigruppens utredningar, delats in i tre delsträckor – STAD, AKTIVITET och NATUR. Dessa indelningar grundar sig i Wättingestråkets varierande och vitt skilda karaktär från de norra, mer urbana delarna, till de södra delarna med till stora delar orörd natur. Då sträckorna skiljer sig åt väsentligt krävs och eftersträvas olika insatser och åtgärder för de olika delsträckorna, både ur ett mänskligt och ett ekologiskt perspektiv.

Stråkets indelning

Delsträcka STAD:

I norra delen löper stråket från gång- och cykeltunneln under Tyresövägen från Erstavik, längs Bollmora allé, under Bollmoravägen och fram till stadsparkens slut. Den norra delsträckan har stadsmässig karaktär och en bredd som varierar mellan 30 – 80 meter. Denna karaktär kommer att förstärkas ytterligare och utvecklas i takt med att många kommande utbyggnader och projekt är koncentrerade hit. Med stadsmässig karaktär menas i detta fall främst att sträckan till stor del består av hårdgjorda ytor, dess närhet till högre bebyggelse på båda sidor om stråket och att de gröna inslagen till stor del är anlagda. Bristen på utrymme och kopplingar för genomgående grönska och spridningssamband gör sträckan till ett känsligt parti, framförallt ur ett ekologiskt perspektiv.

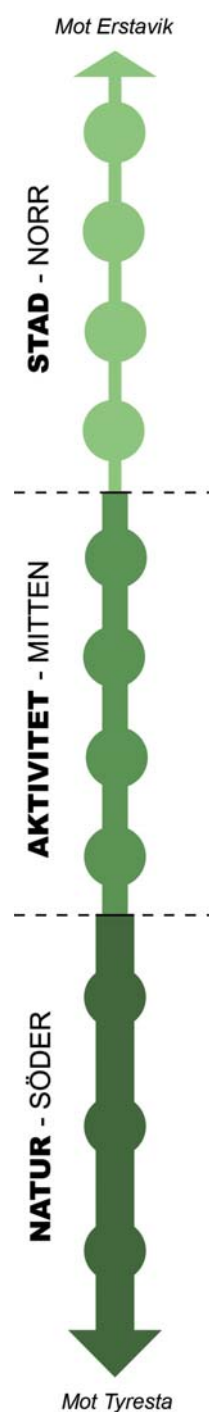
Delsträcka AKTIVITET:

I den mittersta delsträckan mäter grönstrukturen idag upp till runt 200 meter. I norra delen av sträckan är stråket något smalare och bredden uppgår till runt 100 meter. Denna del av stråket löper från stadsparkens södra ände ner till där grunden efter gamla Krusbodatorpet finns kvar och Barnsjöstigen ansluter till stråket. En stor del av sträckan utgörs idag främst av öppna grästäckta ytor där vissa platser är anlagda eller programmerade för specifika aktiviteter så som lekpark, skate, fotboll, rugby och utomhusgym. Utöver aktivitetsytor utgörs stråket bitvis av ett varierande naturlandskap och genom mittersta delen av sträckan löper ett ekologiskt spridningssamband i öst-västlig riktning som har betydelse på en mellankommunal och kommunal skala. Delsträckan AKTIVITET är viktig i sin sammanlänkande funktion mellan angränsande bostadsområden, skolor och centrum. Genom denna sträcka får och ska naturen ta större plats än i delsträcka STAD och en balans i samexisterandet med ny bebyggelse och aktivitetsintensiva platser eftersträvas.

Delsträcka NATUR:

Grönstrukturen i den södra delen av stråket har en bredd på upp till 500 meter och ingår i ett kommunalt och mellankommunalt spridningssamband för arter knutna till barrskog. Delsträckan har sin nordliga ände vid korsningen där Wättingestråket möter den gång- och cykelvägen som går upp till Krusboda

och Barnsjöstigen. Delsträckan fortsätter hela vägen ner till Tyresö Flaten där det möter vattnet och övergår i Tyresta naturreservat. Längs sträckan passeras relativt tät skog och öppna marker med åkerholmar som vittnar om tidigare jordbruk. Även den gamla soptippen är belägen på västra sidan om stråket. I de sydligaste delarna är naturmiljön relativt orörd bestående av ett brett område av både barr- och lövskog.

Framtidsbild för Wättingestråket

I detta kapitel beskrivs övergripande mål från planprogrammet samt vägledning för kommande utveckling.

Riktlinjer stråkets bredd och kontinuitet

Riktlinjer för Wättingestråkets ekologiska värden

Enligt de naturvärdesutredningar som genomförts av Ekologigruppen finns idag inget ekologiskt spridningssamband längs Wättingestråket. Dock anses stråket ha förutsättningar att på sikt kunna utvecklas till ett ekologiskt spridningssamband mellan Erstavik och Tyresta. Detta kan enbart möjliggöras genom att satsningar görs på att bevara, binda samman, diversifiera och utveckla grönområden och vegetation längs stråket som främjar de ekologiska värdena och spridningsmöjligheterna för växter och djur. I utredningar har den befintliga grönstrukturen på ett strategiskt vis studerats och slutsatser kring hur stråket bör hanteras gällande mått och innehåll har

redovisats. Utifrån stråkets utmaningar, brister och möjligheter har riktlinjer för grönstrukturen tagits. Dessa riktlinjer bör tas stor hänsyn till vid potentiell framtida exploatering i anslutning till stråket för att inte försämra stråkets ekologiska värden och kopplingar och försumma stråkets möjligheter att bli ett ekologiskt spridningssamband genom kommunen. Vid ny exploatering ska hänsyn tas till dessa riktlinjer och åtgärder för att stärka stråkets ekologiska spridningssamband och naturvärden ska beaktas.

Delsträckan STAD:

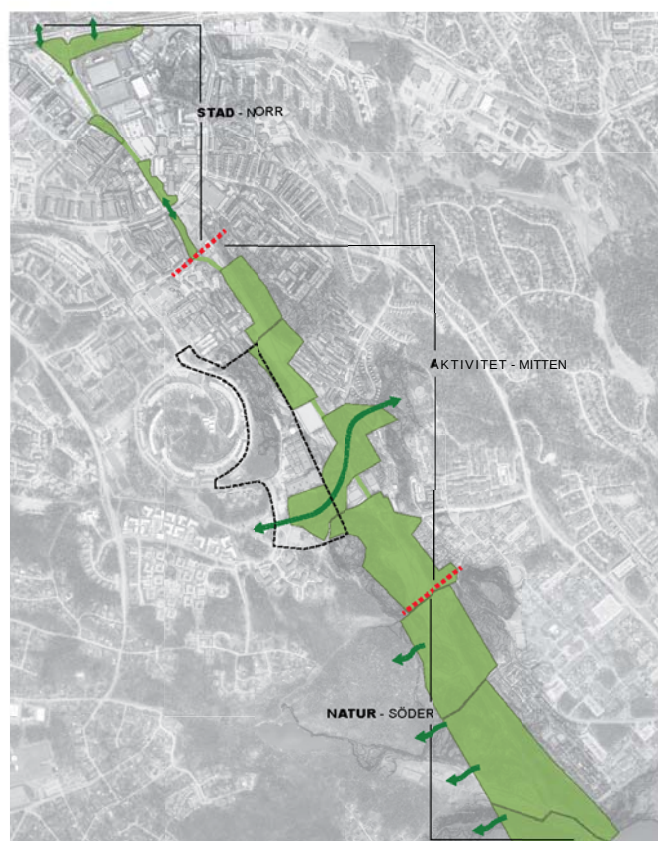
- Bibehåll delsträckans bredd i sin helhet och bredda om möjligt.
- Plantera fler och varierade träd.
- Bevara och utveckla kvaliteten på vegetationen på de ytor som finns tillgängliga.
- Planera för en faunaport eller ekodukt över Tyresövägen.
- Komplettera planteringar med barrskogarter samt arbeta med faunaportar vid Bollmoravägen.

Delsträckan AKTIVITET:

- Bibehåll stråkets befintliga bredd. Vid eventuell exploatering bör en bredd på minst 100 meter eftersträvas.
- Behåll en remsa om minst 20 meter av brynzonen mellan stråk och ny bebyggelse vid exploatering i Wättingebacken.
- Plantera ny vegetation kring grusplanen vid Tyresö gymnasium.
- Bibehåll det öst-västliga grönsläppet med dess funktion som ekologiskt spridningssamband söder om Tyresö gymnasium.
- 50 meter av skogsområdet i väster och 20 meter av skogsområdet i öster bevaras i höjd med Krusboda och ängarna norr om Barnsjöstigen.

Delsträckan NATUR:

- Bibehåll delsträckans bredd om cirka 500 meter.

Riktlinjer för stråkets utbredning, ekologigruppen

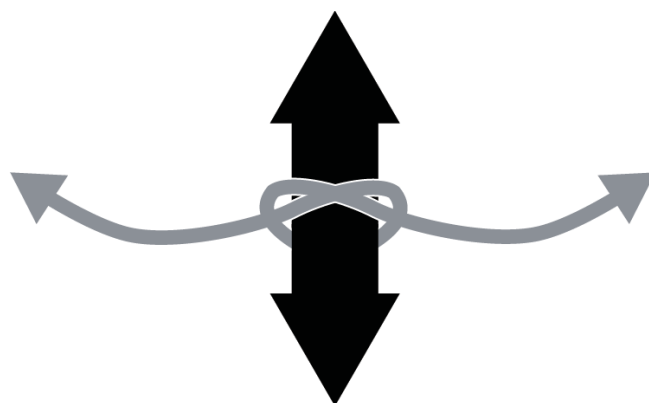
Strategier

Ett antal övergripande strategier har tagits fram för utvecklingen av Wättingestråket. De fungerar som ett stöd för att nå visionen, att Wättingestråket ska utvecklas till en värdeskapande, öppen, grön och aktiv del av Tyresö. Strategierna är förankrade i de ledord som präglat programarbetet och ligger till grund för de förverkliganden och genomföranden som kvalitetsprogrammet redogör för. Strategierna är baserade bland annat på analyser utförda av Ekologigruppen, workshops, medborgardialog och SWOT-analyser.

Orienterbarhet + kopplingar

Binda samman olika områden med varandra och med naturen genom förbättrade kopplingar och förtydligande av stråket.

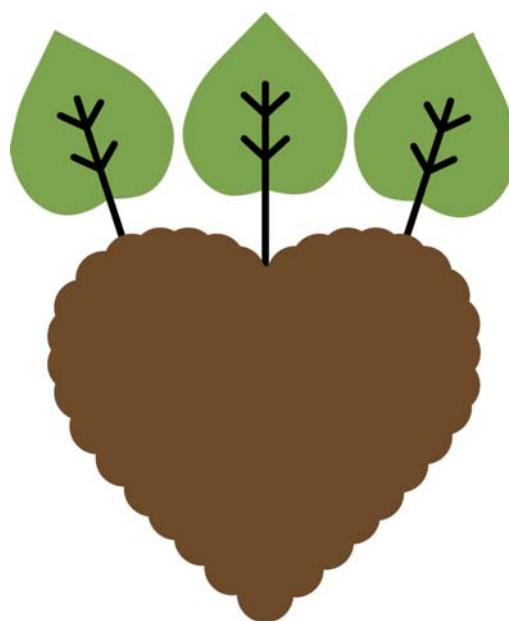
Binda samman omkringliggande områden genom förbättrade kopplingar och ett förtydligande av stråket genom en generell upprustning och höjd standard längs stråket i sin helhet. Genom en tydligare struktur med sammanhängande rörelsestråk och samlande noder görs stråket mer orienterbart och fler väljer att använda sig av stråket för såväl vistelse som för att röra sig (vilket leder till att stråket blir mer befolkat).

Identitet + natur

Synliggör Tyresös historia och naturnära karaktär genom tillgängliggörande av olika typer av naturupplevelser och rekreativa naturaktiviteter

Lyfta stråkets historiska förankring och Tyresös naturnära prägel för att förstärka stråkets identitet. Genom befintliga element och tillägg skapas förutsättningar för en enhetlighet längs stråket. Naturens roll i Tyresö förtydligas genom att möjliggöra olika sätt att vistas i naturen, såväl mer urbana som i den fria naturen. Genom att förbättra möjligheterna till naturupplevelser av olika slag kan naturlek, naturpedagogik, rekreation, lugn, spontanaktivitet, vardagsmotion och vilja till fysisk aktivitet främjas.

Mångfunktionellt

Skapa ytor som är mångfunktionella ur ekologiskt och socialt perspektiv där samspel och utbyten främjas.

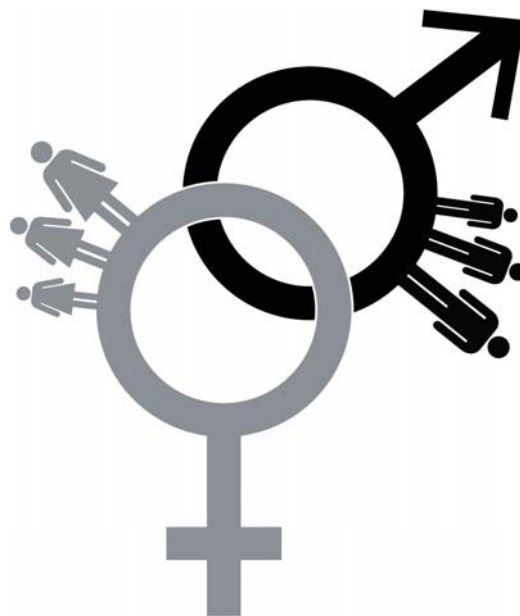
Skapa mångfunktionella ytor där flera funktioner kan samspela och samverka istället för att enbart optimera för en enskild användning. Detta är positivt både ur ett ekonomiskt, mänskligt och ett ekologiskt perspektiv. Samspel och utbyten främjas både för människor och för ekologiska funktioner och naturens välmående.

Inkluderande

Skapa miljöer som är tillgängliga och välkomnande för alla där människor kan mötas på lika villkor.

När stråket och de noder som satsas på längs detta utformas är det av stor vikt att detta görs med ett brukarperspektiv i åtanke. Den offentliga miljön ska vara inkluderande, tillgänglig och välkomnande för alla. Miljöerna ska bidra till att människor möts på lika villkor. Olika grupper har olika behov och genom att satsa på insatser som riktas mot att stärka marginaliserade grupper stärks också en helhet och alla kan gynnas ur ett socialt perspektiv. Genom att ha med ett tänk kring genus, bakgrund, socioekonomi och livssituation synliggörs olika gruppers behov. I vidare utarbetande av åtgärder och utformning av platser finns då större möjligheter att tillgodose dessa varierande behov och skapa mer inkluderande miljöer.

Wättingestråket - en hållbar struktur

Stråket ska utvecklas till en långsiktig hållbar del av Tyresö.

Utvecklingen av stråket ska värna om ekologiska, sociala och ekonomiska värden. Nya miljöer är omsorgsfullt utformade och estetiskt tilltalande- miljöer som håller i längden. Stärkt social hållbarhet samt ökad tillgänglighet och trygghet i området - långsiktigt stabil där grundläggande mänskliga behov uppfylls.

- Tydlig skyltning
- Bredare och separerad gång- och cykelbana
- Framtagandet av ett skötselprogram för främjandet av ekologiska värden och ekosystemtjänster
- Ny och förbättrad belysning
- Återskapande samt synliggörande av Krusbodatorpet, en plats med kulturhistoriskt värde

Wättingestråket - en mänsklig plats

Stråket ska utvecklas till en öppen och dynamisk del av Tyresö - med fokus på det mänskliga perspektivet.

Fokus ligger på en utveckling av stråket för människor i olika livssituationer och i ögonhöjd - där alla får rum att växa.

- Parkmiljöer och platser med blommande växter
- Utökad och enhetlig möblering
- Konstinslag
- Synligt dagvatten och tillgängliga vattenrum
- Toalett i närheten till aktivitetsytor i centrumområdet
- Offentliga rum med omhändertagen gestaltning för möten
- Möjlighet till kaféverksamhet
- Odlingsplats i höjd med Fårdala

Wättingestråket - en aktiv plats

Miljön ska locka till aktivitet, möten, lek, kultur och rekreation

Genom ett stort utbud av aktiviteter och möjligheter till fritidsutövande och rekreation ska stråket locka ut fler människor i naturen. Här finns något för alla.

- Nya och sammankopplade rekreationsspår och OCR-bana
- Parkourpark i höjd med skateparken
- Hundhinderbana och hundrastgård vid Dal hallen
- Konstgräsplan och volleybollplaner i höjd med gymnasieskolan
- Nya platser med möjlighet till lek

Wättingestråket - det grön-blåa stadsrummet

Stråket ska utvecklas till en multifunktionell och grön del av Tyresö - med fokus på ekosystemtjänster

Stråket utvecklas och förvaltas genom åtgärder och skapandet av livsmiljöer som gynnar biologisk mångfald, ekosystemtjänster och sociala värden.

- Framtagandet av ett skötselprogram för främjandet av ekologiska värden och ekosystemtjänster
- Synliggörande samt lokal hantering av dagvatten
- Insatser som gynnar biologisk mångfald, ekosystemtjänster samt spridningssamband
- Plantering av ny vegetation

Kommunikationsstrategi

Kompletteras med text tillsammans
med Karin Hassler

Övergripande kvaliteter i Wättingestråket

I följande kapitel beskrivs de principer och åtgärder som ska gälla utvecklingen av Wättingestråket.

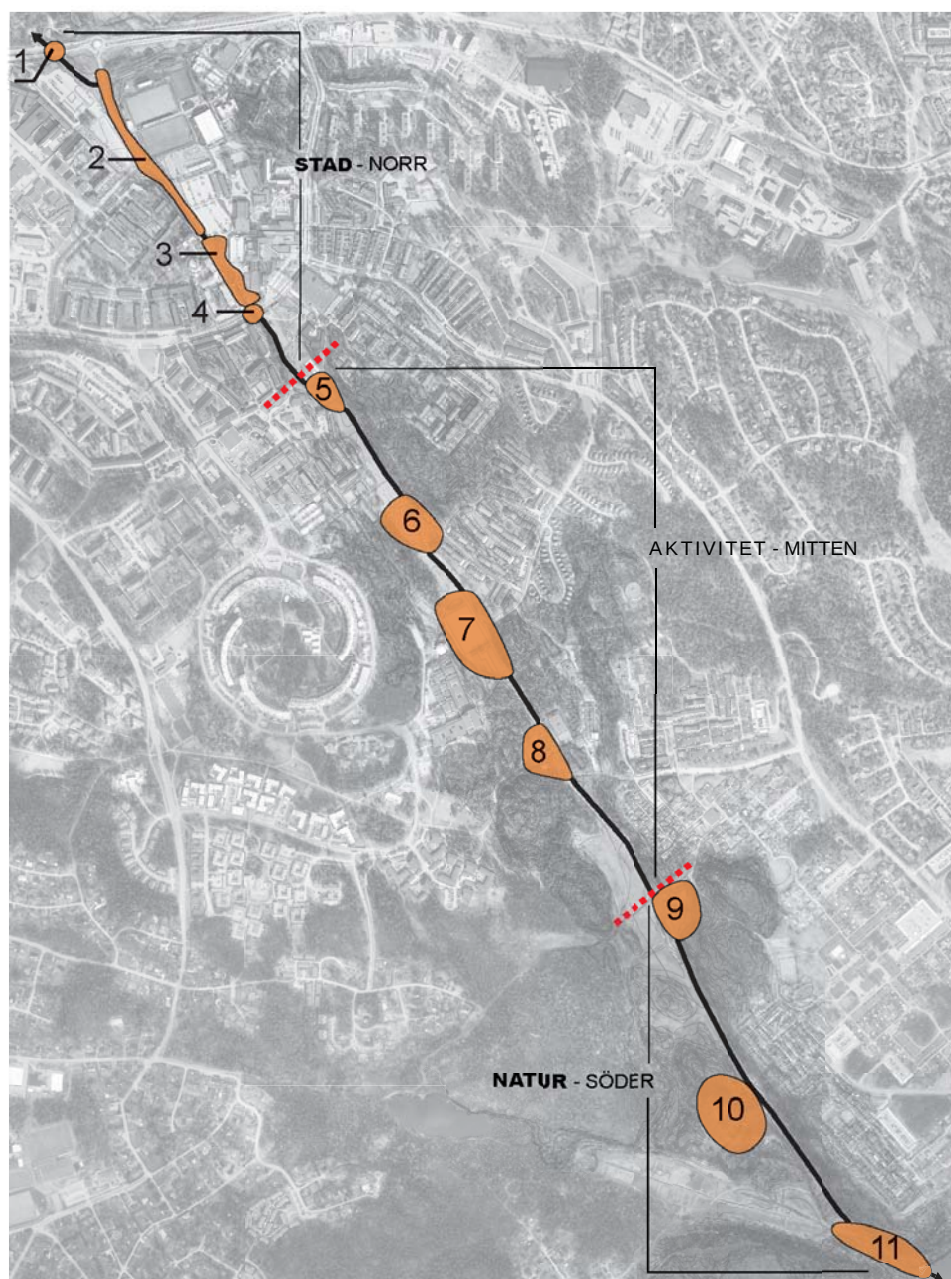
Utvecklingsförslag

Ett antal åtgärder, både övergripande längs hela Wättingestråket men även kopplade till specifika platser har tagits fram för att nå visionen. De åtgärder som föreslås tar alla avstamp i de strategier som tagits fram samt grundas på delsträckornas förutsättningar, värden och karaktär. Den tidigt genomförda medborgardialogen och Ekologigruppens utredning ligger som underlag till åtgärdsförslagen.

Utvecklingen av stråket syftar till att gynna de ekologiska spridningssambanden genom att värna om den grönska som finns där idag och i kommande exploateringar arbeta för att främja ekologiska värden och

gröna inslag i stadsstrukturen. Förslagen är utformade så att bebyggelse och natur kan samspela utan att ekologiska värden försvagas. Det är av högsta prioritet att inte naturmiljöerna riskerar att påverkas negativt och förändringar och nya inslag måste därför göras varsamt och med respekt för den värdefulla miljön på platsen.

Många åtgärder syftar till att förbättra orienterbarheten och kontinuiteten i stråket samtidigt som det skall upplevas som ett tryggt rörelsestråk som är attraktivt för vistelse, rekreation, möten och aktivitet.

1. Gång- och cykeltunnel under Tyresövägen
2. Bollmora allé
3. Dalgränd och centrumnära områden
4. Gång- och cykeltunnel under Bollmoravägen
5. Samling av parker
6. Området vid Fårdala
7. Aktivitetsområde vid Tyresö gymnasium
8. Området kring Dalhallen
9. Krusbodatorpet
10. Gamla tippen
11. Mötet med Tyresö Flaten

Övergripande åtgärder

Flertalet av de övergripande åtgärderna är med undantag från byggandet av en ny parkourpark och hundrastgård de högst prioriterade åtgärderna inom stråket. Dessa ses också som en förutsättning för de vidare satsningarna och specificerade åtgärder som föreslås. Många av de övergripande åtgärderna som föreslås är kopplade till sammanlänkande funktioner där naturvärden, ekologiska funktioner, det mänskliga perspektivet och inkluderande miljöer lyfts och främjas.

Gång- och cykelbanan breddas till 4,0 meter med separerad gång och cykeldel.

Separeringen mellan gång och cykel kan utformas på olika sätt, exempelvis med målade linjer, olika markbeläggning eller konstnärliga mönster på någon av delarna. Den dubbelriktade cykelbanan utförs med ett minimum av 2,5 meter med en gångbana om minst 1,5 meter. Där stråket på grund av landskapet är smalt, får bredden frångås för en smalare gång- och cykelbana för att inte göra för stora ingrepp i landskapet. Ingen sprängning får göras för att möjliggöra breddningen. Vintertid föreslås en del av gång- och cykelbanan hållas fri från snöröjning för att möjliggöra ett skidspår. Om sträckan mellan Tyresö centrum och Flaten utökas med en ny el-ljusslinga kan denna användas som skidspår vintertid istället för befintlig gång- och cykelbana

Exempel på mönstrad cykelbana i grafisk betong - Norra Djurgårdsstaden

Gång- och cykelbana separerad med storgatstensfris - Sundbyberg

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla de varor och tjänster som produceras av jordens ekosystem, både vilda och de mänskligt påverkade. Det är nödvändigt att ge plats för ekosystemtjänster såväl i staden som på andra platser.

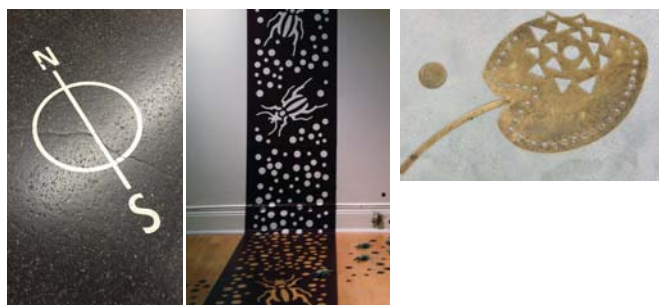
"ur Wättingestråket, Strategier för att utveckla ekologiska och sociala värden, Ekologigruppen november 2015"

Att tänka på vid en breddning och separering.

- I passagen längs samlingen av parker söder om Tyresö Centrum bör en separering av gång- och cykelbanan utredas närmare och eventuellt inte utföras med anledning av att höga hastigheter för cyklister ej ska uppmuntras. Dock är en breddning av gång och cykelbanan aktuell även här.

- En indelning av banan utförs allra helst med en skillnad i material eller mönster. En målad gräns upplevs ofta som mer otydlig och riskerar att olyckor sker. En fris av ett avvikande material mellan gång- och cykelbana kan vara ett alternativ.

- Inför en breddning av gång- och cykelbanan behöver en utredning och ett förslag för detta tas fram i samråd med från kommunen ansvarig landskapsarkitekt samt representanter från tekniska kontoret.

Exempel på konstnärliga inslag i markmaterial

Exempel på platsbildning

Ny och förbättrad belysning

Befintlig belysning ersätts med nya stolpar och placeras på stråkets östra sida för att förbättra ljus-spridningen. Belysningen ska anpassas för att passa in i omgivningen, inte störa djur- och naturliv, skapa ökad känsla av trygghet och vara ett sammanbildande element längs hela stråket.

Att tänka på vid val av armatur.

- Armaturer ska ha en LED-ljuskälla.
- Armaturer placeras på en höjd om 3,5 meter.
- Armaturer förses med närvarostyrning så att en sträcka om 60 meter kring den person som ger upphov till rörelsen alltid är belyst.
- Platser längs stråket får med fördel utföras med effektbelysning för att främja belysningen av omgivningen snarare än själva gång- och cykelbanan.

Utökad och enhetlig möblering

Ny möblering tillförs stråket i form av sittmöbler längs med sträckan i strategiska lägen. Den nya möbleringen ska öka stråkets tillgänglighet genom att skapa platser för vistelse, betraktelse och vila. Även funktionell utrustning så som sopkärl längs med stråket och eventuella cykelparkeringar behöver tillföras. Allt möblemang ska ha ett gemensamt uttryck som kopplar an till övriga gestaltande element längs

stråket men tillåts dock variera inom respektive delsträcka för att bättre anpassas till de olika miljöerna. Möblemangens placering får gärna variera så att stråket kan erbjuda både möjlighet till ensamhet, möten och gemenskap och passa såväl vuxna som barn.

Att tänka på vid val av placering av ny möblering

- Sittplatser får gärna placeras med vy ut över det karaktäristiska landskapet.
- Befintliga ekmiljöer kan integreras i sittytan.
- Platser med historia bör uppmärksammas med hjälp av sittplatser.
- I knutpunkter där många rörelser möts eller i anslutning till aktiviteter förses stråket med möblering.

Platsbildningar

I strategiska lägen skapas platser där de besökande kan stanna upp. Platserna ska ha individuella utformningar för att skapa en tydlig identitet och öka orienterbarheten i området. Platserna får gärna utföras med avvikande markmaterial och/eller inslag av konst. Detta kan ta sig form i skulpturer, skyltning eller andra innovativa lösningar som integreras i platsen.

Lugnet vid eken

I den södra delsträckan finns stora sammanhängande naturområden med möjlighet till promenader i lugnare miljöer. Här saknas idag sittplatser utmed stråket vilket innebär att människor som har svårt att gå långa sträckor har en något begränsad tillgänglighet till detta område.

Genom att utforma några sittplatser utmed stråket kan platser för vila skapas som också kan fungera som referenspunkter utmed stråket. För val av platser kan de karaktärsfulla ekarna utmed stråket användas som utgångspunkt.

Gestaltande och konstnärliga inslag längs stråket

I samband med breddning och generell upprustning av gång- och cykelbanan ska konstnärliga inslag, gärna med tydlig förankring till Tyresö och stråket, användas vid utformningen. Markbeläggning och skyltning på utvalda platser utformas i samstämmighet. Detta för att stärka stråket och dess identitet och orienterbarhet. Särskilda gestaltande element kan koncentreras till platsbildningar och noder.

Tillgång till toaletter

Där samlingar av aktiviteter och mötesplatser föreslås bör toalett anordnas. Detta är viktigt exempelvis vid den samling av olika parker som finns kring Bollmora kyrka och även vid den föreslagna aktivitetsnoden vid befintliga gymnasiet.

Nya och sammankopplade rekreationsspår och OCR-bana

Befintliga löpspår ses över och kompletteras med nya dragningar. En koppling från elljusspåret kring Barnsjön vidare upp mot Tyresö centrum föreslås med utgångspunkt i de sträckningar som föreslås i tidigare framtagna spårutredning. De nya spåren förläggs i terräng på befintliga stigar där detta är möjligt. Ett långsgående spår från Tyresö centrum och Tyresö Flaten föreslås. Ett långsgående spår från Tyresö centrum och Tyresö Flaten föreslås. Spåret kompletteras med, för utövaren, valfria hinder för att

kunna användas som en OCR-bana.

OCR-bana.

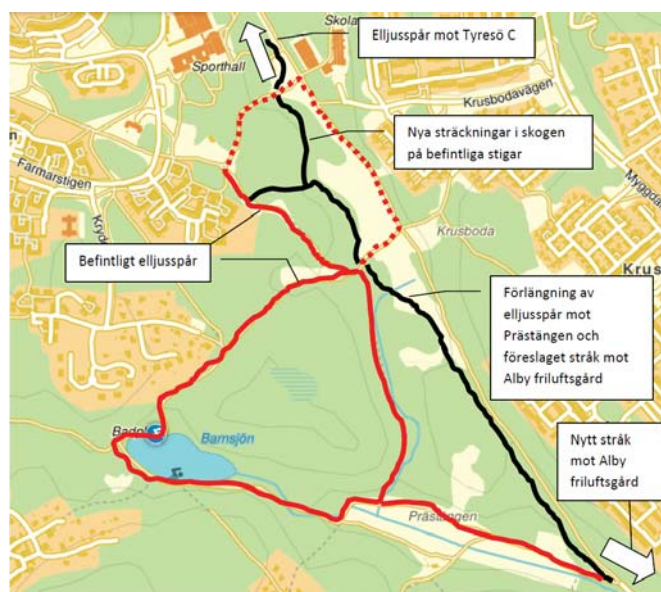
OCR är en förkortning av engelskans Obstacle Course Racing och brukar översättas till hinderbanelopp på svenska. OCR-banan föreslås starta i anslutning till den tänkta Parkourparken och löpa längs stråket. Lämpliga platser för hinder, både synliga i stråket och i brynzonerna, ses över för variation. Det skulle också vara möjligt att återanvända material som avverkas i Wättingebacken som byggmaterial för hindren.

Att tänka på vid anläggning av nya rekreationsspår.

- Möjligheten att springa ut i naturen på rekreationsspår möjliggörs genom en förlängning av Barnsjöslidingen mellan entrén till Barnhusslingan och Tyresö centrum.
- Nytt rekreationsspår bör läggas fritt från gång- och cykelbana med en beläggning av stenmjöl eller bark.
- Där spåret ej förläggs i anslutning till befintligt rörelsestråk behöver detta kompletteras med ny belysning.

Kompletteras med bilder för bland annat möblering och belysning.

Exempel på mönstrad cykelbana, Norra Djurgårdsstaden

Karta tagen ur Spårutredning 150821

Röda leder = befintliga, svarta = föreslagna sträckningar

Synliggörande och hantering av dagvatten

Öppna dagvattenlösningar förespråkas i och längs stråket för omhändertagande av vatten från omkringliggande bostadsområden och hårdgjorda ytor. Förslagsvis utformas dessa synliga och varierande i form av infiltrations- och fördröjningsbäddar, diken, dammar eller magasin av olika slag. Diken planterade med våtmarksarter som tillåter en fluktuerande vattennivå bör prioriteras på grund av stor artrikedom.

- Möjligheten att öppna upp befintliga dagvattenledningar eller magasin och omvandla dessa till öppna diken och dagvattenytor ses över. Öppna vattensystem gynnar både växt- och djurlivet och blir rekreativa mötesplatser även för människor.

Insatser som gynnar de ekologiska värdena

För att öka artdiversiteten i markskiktet föreslås att klippta gräsmattor, där så är lämpligt, omvandlas till artrik ängsmark. Dessa ängsmarker kan med fördel slås med häst och vagn. Grova träd sparas och friläggs till viss del för att skapa goda förutsättningar för boplatser för fåglar och insekter. Brynmiljöer utmed stråket stärks genom skötsel och inplantering av arter. Brynzonerna ska vara varierade och flerskiktade.

Att tänka på gällande stråkets ekologiska värden

- De ekologiska aspekterna är viktiga att ta hänsyn till i utvecklingen av stråket. Då dessa oftast inte är kopplade till en specifik plats utan till mer generella åtgärder behöver dessa bearbetas vidare i ett för stråket specifikt framtida skötselplan.

Övergripande skötselplan

En övergripande skötselplan för hela stråket tas fram för att säkerställa att stråkets behov av drift och skötsel planeras och ansvarsområden fördelas till ansvariga förvaltningar och eventuella föreningar eller organisationer. Här bör även förtydliganden ske kring årstidsbundna åtgärder samt eventuella särskilda behov för olika delsträckor och platser. Skötselinsatserna bör även riktas så att ekologiska värden och biologisk mångfald främjas, exempelvis genom röjning av sly, friställande av träd eller införande av bete.

Öppen betesmark med ängsvegetation

Ekologiska spridningssamband

Många arter har stora habitatkrav och behöver kunna sprida sig mellan olika livsmiljöer för att överleva.

Där ett grönområde är för litet för att rymma en livskraftig population av en art kan fungerande spridningssamband till en annan population göra att arten ändå klarar sig inom det begränsade området.

Eftersom så många växter är beroende av djur för att spridas, gynnar man ofta även växters spridning när man gynnar spridning för djur. Tydliga barriärer som förhindrar eller försvårar spridning är exempelvis vägar eller tät bebyggelsestruktur. Öppen mark, såsom jordbruksmark, kan även utgöra en barriär eftersom vissa artgrupper inte gärna rör sig över öppna marker där de är väl synliga för rovdjur.

"ur Wättingestråket, rekommendationer inför framtida exploatering, Ekologigruppen maj 2016"

Skötselplan

Ekologiska aspekter att bevaka vid uppförandet av skötselplanen

Stråket är i behov av upprustning samt riktad skötsel av många av de befintliga miljöerna. I den ekologiska utredning som gjorts för stråket redogörs för flertalet skötselinsatser som bör beaktas i stråket vilka främjar de ekologiska värdena avseende biologisk mångfald, ekosystemtjänster och spridningssamband.

För att säkerställa att stråkets kvalitéer bevaras och utvecklas på ett hållbart sätt behöver ett skötselplan för stråket tas fram. Skötselplanen ska redogöra för skötseln för de befintliga miljöerna samt succesivt kompletteras med de nya platserna och funktionerna som stråket berikas med. Skötselplanen ska redogöra för vilka insatser som krävs var samt hur ofta. I samband med sammanställande av skötselplanen skall även en kostnad för föreslagen skötsel tas med i beaktning där det tydligt framgår hur finansiering av föreslagna åtgärder finansieras.

Nedan redogörs för de specifika åtgärder som är högt prioriterade att komma igång med och som skall tas med i vidare arbete med skötselplanen.

- **Friställning av karaktärsfulla exemplar av grova träd genom röjning bland befintlig vegetation såsom gran och sly.**

Solbelysta träd, främst tall och ek, gynnar många rödlistade arter, inte minst insekter och lavar. Vid träddungarna i anslutning till Tyresövägen, bostadsområdet Björkbacken och Ekbacken bör gran och sly röjas bort, främst runt säl, tall och ek för att på så vis gynna den biologiska mångfalden. I den södra delen bör åkerholmar och bryn röjas till ett mer öppet eklandskap. Detta arbete har redan påbörjats av kommunens skogslag. Genom att spara grova träd och röja fram dessa skapas goda förutsättningar för boplatser för fåglar och insekter. I den södra sträckan finns bohål i träd (bl a nedanför Krusboda). I både mittendelen och i den södra delen finns en blandning av triviallövskog, granskog, tallskog och brynmiljöer med grova ekar som är värdefullt för fåglar. Insektslivet gynnas av brynzoner med både säl som ger föda tidigt på säsongen och grova träd

Biologisk mångfald

För att kunna fortsätta tillhandahålla ekosystemtjänster behövs en hög biologisk mångfald. Detta förutsätter att det finns välfungerande spridningssamband genom de svaga sambanden. En hög biologisk mångfald på artnivå innebär att det finns flera arter som kan utföra samma ekologiska processer, samt att dessa arter är olika känsliga för olika störningar.

"ur Wättingestråket, rekommendationer inför framtida exploatering, Ekologigruppen maj 2016"

för reproduktion. För att ytterligare gynna faunan kan nya boplatser för fåglar och insekter skapas genom att öka mängden död ved. Vid röjning av grövre träd bör stammarna läggas ut i naturmarken, så kallade faunadepåer. Färdiga holkar för både fåglar och insekter bör sättas upp längs stråket.

- **Skötsel och inplantering av arter i brynmiljöer.**

Brynen bör vara flerskiktade och mosaikartade, det vill säga bestå av ömsom lågvuxna, ömsom mer högvuxna buskar och träd. Genom att skapa en variation av solbelysta brynmiljöer och mer skuggiga platser kan en rad arter insekter lockas, som i sin tur ger föda åt många andra djur, t ex fåglar och fladdermöss. Buskar som blommar på våren och ger bär på hösten är bra födosöksplatser och boplatser för insekter, humlor, bin, fjärilar, fåglar och fladdermöss. Säl, nyponros, rönn, hagtorn, slån och häggmispel är exempel på lämpliga arter. Blommande säl gynnar speciellt de tidigaste insekterna då inte många andra arter blommar. Områden som med fördel kan stärkas är brynzonerna längs med området kring gymnasiet och motionsängen vid Banstigen. Delar av grönstråket längs Tyresövägen riskerar att försvinna i samband med att den nya ishallen byggs. Det blir därför angeläget att kompensera för förlorad vegetation och stärka denna brynmiljö genom åtgärder ovan. I den södra delsträckan bör omväxlande friställda ekar och artrika brynmiljöer skapas i stråkets västra del.

- **Klippta gräsmattor omvandlas till artrik ängsmark där så är möjligt för att öka artdiversiteten i markskiktet.**

Denna omvandling gynnar inte bara den biologiska mångfalden utan innebär även många gånger lägre omkostnader för skötsel. För den norra delsträckan är det lämpligt vid slänten mellan Tyresövallen och Bollmora allé. Detta förslag knyter även an till förslagen för Gröna gatan i rapporten ”Gröna strategier Norra Tyresö Centrum” och till det mer artrika grönområdet mellan Tyresövallen och Tyresövägen. För både den mittersta och södra delsträckan finns en hel del klippta gräsytor som kan omvandlas till ängsmark. Även ytan direkt söder om Banstigen, som idag består av åkertistlar och brännässlor, kan med fördel omvandlas till ängsmark.

- **Anläggning av våtmarker.**

Våtmarksarter är arter som klarar fluktuerande vattennivå och har en viss renande effekt. Exempel på bra arter är kabbeleka, iris, starr- och tågarter, äkta förgätmigej, kråklöver, skogssäv och fackelbloms-ter. Dessa arter gynnar fåglar och insekter och ökar artrikedomen. Vid svackdiken längs den planterade björkallén längs Bollmora allé kan våtmarksarter planteras, som klarar fluktuerande vattennivå och ytterligare ökar artrikedomen. Vid den framtida dagvattendammen vid Prästängen bör våtmarksarter planteras. Det gäller även för den föreslagna dagvattendammen vid Dalhallen. Även i anslutning till diket genom Prästängen kan fler våtmarksarter planteras på ett relativt stort område. Vid Krusbodatorpet ses möjligheten att åter öppna upp den gamla bäckfåran.

- **Skötselinsatser som främjar skidåkandet.**

Vintertid ska en del av gång- och cykelbanan hållas fri från snöröjning för att möjliggöra ett skidspår mellan Tyresö centrum till Tyresta. Om sträckan mellan Tyresö centrum och Flaten utökas med en ny elljusslinga kan denna istället användas som skidspår vintertid.

Exempel på våtmark med artrik flora

Vegetation som attraherar bin och andra insekter

Boplatser åt insekter och fåglar

Konst

Den samtida konsten speglar och reflekterar över företeelser i samhället, konstens uppgift är bland annat att ställa frågor till betraktaren som leder till reaktioner, samtal och möten människor emellan. En konstnärlig gestaltning kan bidra till att definiera en plats, stärka dess identitet och orienterbarhet. Konst kan ge människan en förhöjd upplevelse av miljön.

Stråket ska i takt med förvaltandet av befintliga och utvecklingen av nya platser kompletteras med konstnärligt utformade detaljer för att ge stråket en starkt identitet och öka orienterbarheten. Den konstnärliga utformningen kan ta olika form beroende av den plats som avses.

Konsten får gärna integreras i utformningen av nya platser i form av markmaterial och mönster, belysning och möblering eller dylikt. Men den kan även yttra sig mer traditionellt i form av konstinstallationer och konstverk.

Konsten kan bidra till att ytor upplevas hänga samman. I den norra delen av stråkets aktivitetsdel kan konsten yttra sig genom någon form av element som kan återkomma på flertalet platser, en specifik färg eller annat inslag på utrustning eller som en möbel som sträcker sig genom flertalet platser.

Konsten kan även integreras med de lekytor som föreslås längs stråket. Konsten kan då utgöras av en skulptur som tillåter och uppmuntrar till fri lek. Det är då viktigt att beakta de säkerhetsregler som gäller vid lekplatser.

Konsten får gärna synas i form av innovativ skyltning av nya platser längs stråket.

Vid arbetet med de gångtunnlar som passerar längs stråket får konsten gärna integreras i utformningen av dessa. Det kan vara i form av målningar på tunnelnarnas väggar, belysning eller dylikt.

Exempel på konst som tar sig uttryck i skyltning som ger identitet

Konst som tar sig uttryck som lekskulpturer

Leksulpturer som uppmuntrar till fri lek

Platsspecifika åtgärder

1. Gång- och cykeltunnel under Tyresövägen

Befintlig situation

Befintlig situation: Från norr är tunneln idag det första mötet med stråket och en port in till kommunen. Tunneln känns otrygg och sikten är dålig. Idag är tunneln mörk och ogästvänlig, även dagtid.

Förslag

Åtgärder som föreslås för gång- och cykeltunneln under Tyresövägen är starkt kopplade till den övergripande upprustningen av stråket där belysning, beläggning och sammanlänkande gestaltning ingår. Utöver detta föreslås stråket, men även kommunen i sin helhet, få en tydlig entré med skyltning som välkomnar besökare som kommer från Erstavik i norr. Skyltning med vägvisning och information kan också vara lämplig att placera här i stråkets början. Tunnelns väggar och vingar kan utnyttjas för konstnärliga inslag.

"Utmed Wättingestråket finns tre tunnlar för gång- och cykeltrafik. Dessa har idag ingen attraktiv utformning och kan upplevas som obehagliga och otrygga under dygnets mörka timmar. Genom att rusta upp dessa med exempelvis målning, bättre belysning och skyltning kan stråket få den dignitet och kontinuitet som det förtjänar.

Genom att rusta upp tunneln under Tyresövägen kan en entré skapas som välkomnar alla som kommer norrifrån och berättar om att hen kommer till Tyresö och till Wättingestråket."

- Ny belysning i och kring tunneln
- Tunnelväggar och vingar förses med konst
- Välkomnande och informerande skyltning
- Röjning av sly vid tunnelns ingångar
- Tunneln utförs med en enhetlig och säker markbeläggning
- Faunaport för att förbättra spridningsmöjligheterna för djur och växter

Kompletteras med text och bilder

Förklarande text kring faunaport

Foton förebilder

-bra belyst tunnel

-konstnärlig utformning

Befintlig gång- och cykeltunnel

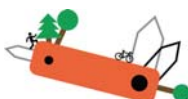
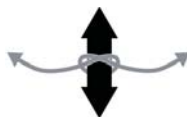
Koppling till strategier

Åtgärderna syftar till att öka orienterbarheten genom annonsering och vägvisning av stråket. Genom välkomnande skyltning och konstnärliga inslag annonseras starten på stråket och en tydligare koppling från norr möjliggörs.

Det är en lämplig plats att informera och skapa nyfikenhet att röra sig vidare längs stråket och uppleva naturen. Genom konstnärliga inslag kan stråkets identitet stärkas.

Genom skyltning och gestaltning görs platsen om från att bara vara en passage till att även bli en start- och informationspunkt för stråket.

Att arbeta med belysning och omhändertagande av tunneln kan göra att känslan av trygghet stärks.

"citat från medborgardialogen"

Skyltar i plåt i rondellen ovanför tunneln

*Exempel på skyltning vid gång- och cykeltunnel
Illustration Ekologigruppen*

2. Bollmora allé

Befintlig situation

Bollmora allé är idag sektionsvis inramad med trädalléer och växtlighet och har öppna dagvattendiken. Gatan är och kommer i framtiden att bli ännu mer av en stadsgata med bebyggelse direkt anslutande till gaturummet. Då stråket är smalt i detta parti finns bara begränsade ytor för grönska och vegetation. De begränsade ytorna medför att partiet är svagt ur ett ekologiskt perspektiv. Säkerheten för gående och cyklister är även delvis bristande längs denna del av stråket.

Förslag

Bollmora allé är ett mycket känsligt parti inom delsträcka STAD där framförallt gaturummet och anslutande grönytor måste utformas så att ekologisk spridning är möjlig. Längs Bollmora allé är det viktigt att grönska inkorporeras i befintlig och framtida stadsstruktur så att det blir tydligt att gatan är del av Wättingestråket exempelvis genom dubbelsidig trädallé. Trädplanteringar med tall och ek föreslås för att stärka spridningssambanden. Gräsytor omvandlas delvis till äng och raingardens anordnas i planteringszoner, särskilt vid helt hårdgjorda partier. I den här smala delen av Wättingestråket syftar alltså åtgärderna inte bara till att stärka ekologiska och rekreativa värden utan även att tillföra dem. Längs Bollmora allé är det också viktigt att utforma en gång- och cykelbana på båda sidor av gatan för att förenkla säker framfart längs stråket. Vidare utredningar behöver göras för att fastställa var detta är möjligt.

"citat från rapporten"

- Plantering av dubbelsidig trädallé
- Kompletterande plantering av tall och ek
- Gräsytor görs delvis om till ängsmark
- Raingardens anordnas i planteringszoner
- Sammanhängande gång- och cykelväg anordnas på båda sidor om Bollmora allé

Kompletteras med text och inspirationsbilder

-Förklarande text kring raingarden

Befintlig situation

Befintlig situation

Sektion Bollmora allé intill Järnet 7

Koppling till strategier

Trädplanteringar längs gatan ramar in och skapar rumslighet vilket förtydligar stråket. Att kunna röra sig på båda sidor om Bollmora allé samt att öka säkerheten vid övergångsställen förbättrar framkomligheten längs stråket.

Större inslag av grönska längs Bollmora allé stärker naturens inslag i den urbana miljön och förbättrar spridningsmöjligheter. En inramning med träd och satsningar på fler planteringar stärker stråkets identitet som grönt stråk.

Ett ökat inslag av grönska kompletterar den annars hårda stadsmiljön och bidrar till att fler ekologiska funktioner kan inrymmas här.

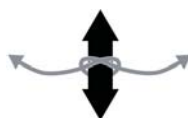
Åtgärderna som syftar till att förbättra trafiksäkerheten för gående och cyklister gör att sträckan längs Bollmora allé blir mer tillgänglig och fler människor kan röra sig där under tryggare omständigheter.

Exempel på separerad körbana med grönsläpp mellan

Raingarden i gatumiljö

"citat från medborgardialogen"

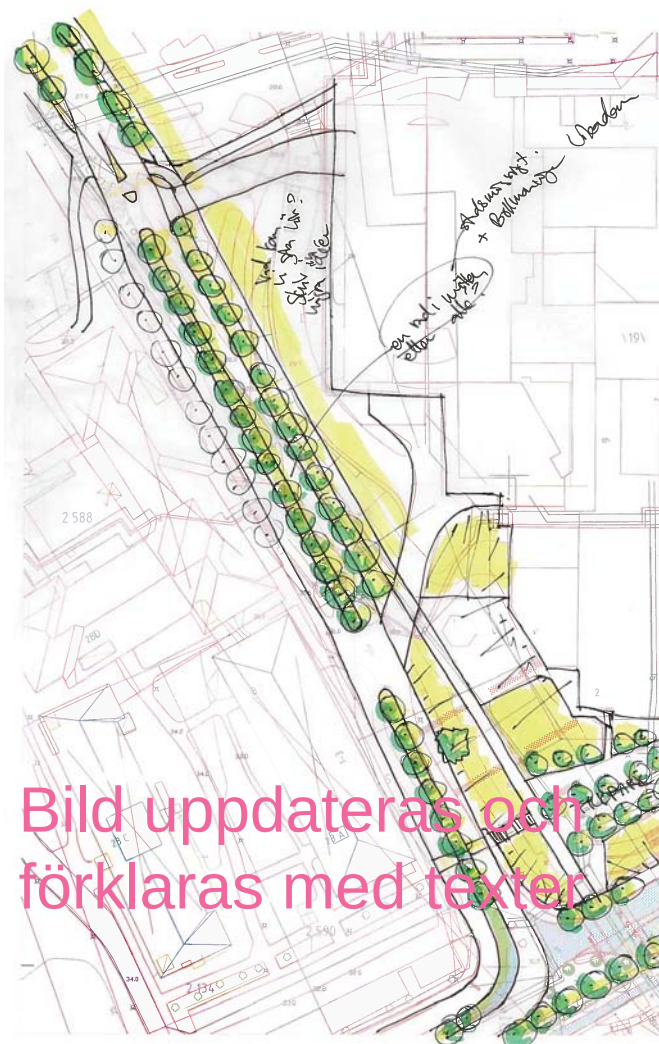

Bild uppdateras och förklaras med texter

Bollmora allé möter uträdd Dalgränd

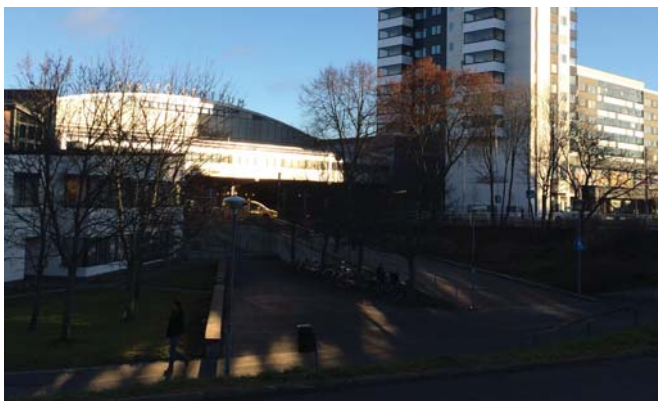
3. Dalgränd och centrumnära områden

Befintlig situation

I detta parti är stråkets sträckning väldigt otydlig. Dalgränds snirkliga dragning är svårorienterad för såväl bilister som gående och cyklister. I anslutning till centrumbyggnaderna finns även stora ytor som ansluter till stråket som idag är outnyttjade och ödsliga. Även denna sträcka bör kompletteras med växtlighet för att förbättra de ekologiska förutsättningarna.

Förslag

Ett parallellt projekt gällande Dalgränds framtida utformning har påbörjats. Detta har direkt påverkan på Wättingstråket då det kopplar an till stråkets gång- och cykelbana i höjd med Tyresö centrum. I anslutning till stråket finns en platsbildning inklad mellan gång- och cykelbanan, Tyresö centrum och busstorget som till största del består av en gångramp och outnyttjad cykelparkering. Just nu pågår en översyn av befintliga förhållanden och eventuell omvandling för Dalgränds sträckning, Tyresö centrum och busstorget. Oavsett utveckling så ses ytan som en viktig samlingspunkt där det finns stora möjligheter till förbättring och skapande av en mötesplats i form av en fickpark eller torgyta. Platsen ska fungera som en förlängning och överbrygging mellan Tyresö centrum, stadsparken, busstorget och Wättingestråket. När ytan i framtiden detaljstuderas och planläggs är det, precis som genom övriga delsträckan STAD, väldigt viktigt att skapa möjligheter för ekologiska funktioner att synas och ta plats i stadsstrukturen i allt från plantering av träd, anlagda planteringar och dagvattenlösningar.

Platsen idag sedd från Dalgränd

"citat från rapporten"

- Skapande av en ny centrumnära mötesplats
- Koppla samman centrumnära funktioner och områden
- Planteringar och växtlighet anordnas i området
- Uträtning av Dalgränd

Kompletteras med text och bilder

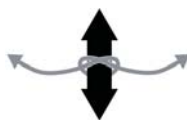
Lek-sittskulpturer

Körbär - *Prunus accolade* i blom

Koppling till strategier

Genom att rätta ut Dalgränd förbättras orienterbarheten och riktningen i stråket. En utveckling av områdena kring Tyresö centrum förbättrar kopplingarna mellan stråket och omkringliggande noder så som busstorget, Stadsparken och Tyresö Centrum.

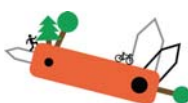

"citat från medborgardialogen"

När de centrumnära områdena kring Tyresö centrum utvecklas och görs om till mötesplatser med fler gröna inslag tillåts grönskan ta större plats i den urbana miljön. Sträckan längs Tyresö centrum som i dagsläget fungerar som barriär kan istället bli ett sammanlänkande parti både ur ekologisk och social hänsyn.

Föreslagna åtgärder kommer omvandla enformiga och outnyttjade områden till mötesplatser där ekologiska värden synliggörs och integreras i utformningen av platserna. Detta förbättrar områdenas funktioner både som sociala mötesplatser och som spridningsområden för djur och växter.

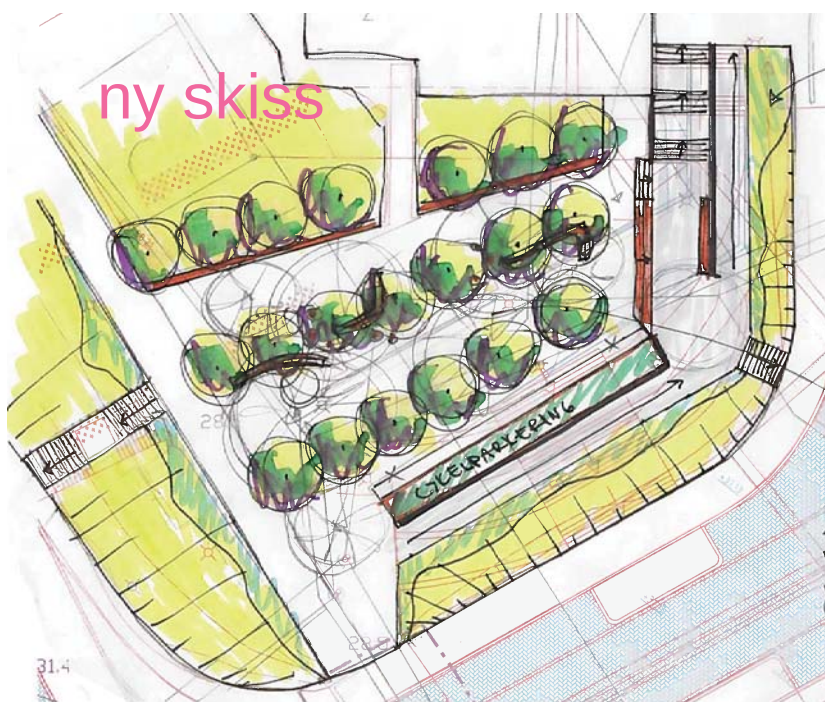

Tydliggör vad som är viktigt att beakta gällande stråket vidomdanningar vid centrum och busstorget

Tillgängligheten till stråket, busstorget och Tyresö centrum har möjlighet att förbättras om kopplingarna mellan dessa stärks. Flera valmöjligheter för att röra sig i området kan även uppfattas som stärkande ut trygghetssynpunkt då alternativa vägar finns om någon väg tillfälligt skulle kännas mindre trygg. När de centrumnära områdena omvandlas till väl omhändertagna platser finns möjlighet att skapa trivsamma mötesplatser nära befintlig service

Exempel på möbler under trädtaket

Exempel på utförande av fickpark vid busscentralen

4. Gång- och cykeltunnel under Bollmoravägen

Befintlig situation

Gång- och cykeltunneln under Bollmoravägen ligger väldigt centralt och används av många. Därför bör den vara inbjudande, kännas trygg, vara väl belyst och väl gestaltad. Tunneln har ingen av dessa egenskaper idag och stor potential till förbättring finns.

Förslag

Gång- och cykeltunneln under Bollmoravägen föreslås rustas upp i linje med resten av stråket med exempelvis förbättrad belysning. Tunnelns väggar föreslås utnyttjas för konst som tas fram genom medborgardialog. Utformningen ska följa den sammanhängande gestaltningen av stråket men kan på ett än mer tydligt sätt användas för att skapa en platsidentitet och knyta an till Tyresö i dialog med kommunens invånare. Ny belysning kan med fördel samspela eller vara en del av den konstnärliga utformningen.

"Gångtunneln under Bollmoravägen föreslås få en ny utformning med en tydligare lokal förankring till Tyresö. Med en mer attraktiv utformning kan tunneln upplevas mer trygg under dygnets mörka timmar. I Sandsborg i Stockholms stad har en gångtunnel utformats efter ett kollage av teckningar av medverkande inom projektet "Unga berättar". Teckningarna är uppräckta på glas och belyses genom hela tunneln. På liknande sätt skulle tunneln under Bollmoravägen kunna innehålla Tyresöbornas egna berättelser och på så sätt bidra till att stärka områdets identitet."

- Ny belysning i och kring tunneln
- Tunnelväggar och vingar utnyttjas för konst
- Faunaport

Kompletteras med text och bilder

Förebilder:

bra belyst tunnel

mönstret i corténskylden stadsparken-plocka upp här?

Grafisk betong

Informationsruta om Faunaportar.

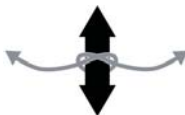
Att tunneln vidgas vid öppningen är positivt ur trygghetssynpunkt

Del av konstverket Thyrishede, med lokalt motiv från Tyresö slott

Koppling till strategier

När tunnelns belysning förbättras blir sikten bättre och fler kan känna sig tryggare att gå där även under kvällstid. Blir tunneln en trivsammare passage upplevs stråket mer direkt och självklart ur rörelsesynpunkt.

Konstnärliga inslag med anknytning till Tyresö och Wättingestråket kan göra tunneln till ett identitetsstärkande inslag i stråket.

Genom att öka trivsamheten genom tunneln med belysning och konstnärliga inslag omvandlas tunneln till en trivsam del av stråket att både betrakta och passera.

Genom att involvera kommunens invånare i den konstnärliga gestaltningen av tunneln skapas en delaktighet och känsla av omhändertagande av platsen. Förbättras belysningen i och kring tunneln upplevs den troligen som tryggare för fler att passera genom oavsett tid på dygnet.

"Unga berättar", tunnel i Sandsborg

5. Samling av parker

Befintlig situation

Strax söder om Tyresö Centrum ligger idag en samling av olika typer av parker – Stadsparken, en lekpark och Skatepark 135. Dessa ligger precis intill varandra men har dåliga kopplingar mellan och många restytor runt om som skulle kunna utnyttjas bättre. I höjd med Nyboda skola finns en stor grusyta som i dagsläget inte används mer än vid enstaka tillställningar.

Förslag

En centrumnära samlingsnod för parker av olika slag skapas. Stadsparken, den befintliga lekparken och skateparken föreslås kompletteras med en Parkourpark. Denna park föreslås anläggas på delar av den befintliga grusplanen. Detta skulle innebära att flera parker, populära bland olika grupper, samlas. En insats för att knyta samman parkerna genom gestaltande inslag och gemensamma samlings- och åskådarytor förespråkas. När ytterligare aktiviteter anordnas förväntas området bli än mer besökt än vad det är idag. Detta medför att krav på bekvämlighet i form av offentlig toalett bör ordnas i området. Då del av grusplanen i detta förslag blir kvar kan denna yta även fortsättningsvis ha en tillfällig karaktär där olika evenemang och medborgarinitierade aktiviteter kan anordnas. Alléplantering kompletteras med fler träd.

"I de centrala delarna av Tyresö ligger den ny-anlagda stadsparken med lekplatsen och skateparken i direkt anslutning. Dessa tre delar är väl utformade, men saknar en tydlig koppling sinsemellan. Därför föreslås att området ses över för att stärka det rumsliga sambanden mellan de tre delarna. I samband med detta bör även grusytan söder om skateparken få en tydlig utformning och funktion."

- Parkourpark anläggs
- Offentligt tillgänglig toalett anordnas
- Gemensamma sittplatser och åskådarytor tillförs
- Sammanlänkande element och gestaltning mellan parkerna tillförs
- Komplettering av befintlig trädallé med plantering av fler träd.

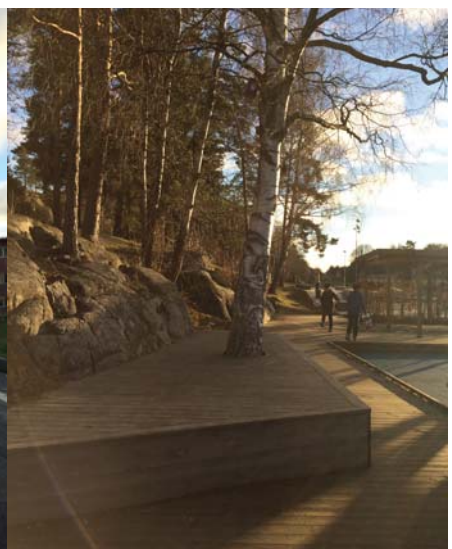
Kompletteras med text och bilder

Skateparken med lekplatsen i bakgrunden

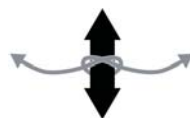
Grusplanen öster om gång- och cykelvägen

Trägradängar vid lekplatsen

Koppling till strategier

När de olika parkerna binds samman till en helhet genom sammanlänkande gestaltning och gemensamma åskådarytor upplevs stråket som mindre fragmenterat. Komplettering av trädallén längs befintlig grusplan förstärker stråkets riktning.

Området är redan idag populärt för vistelse och många passerar denna del av stråket ofta. Att genom skyltning, sammanbindande element och kompletterande planteringar förbättras Wättingestråkets identitet som grönt stråk med socialt värde.

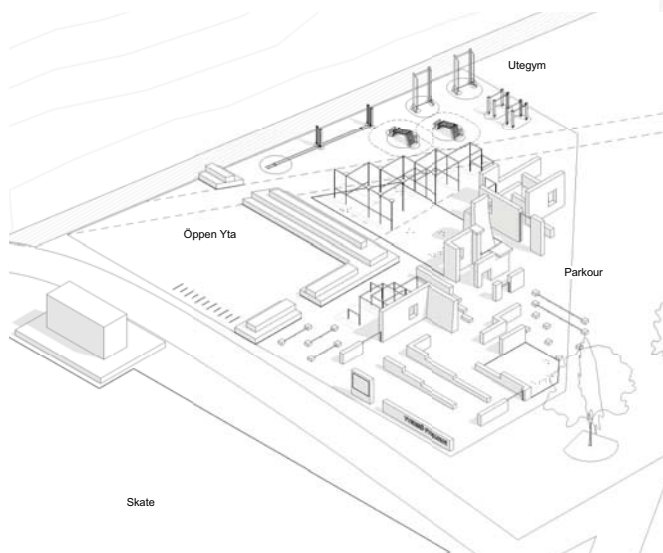
Med kompletterande planteringar förbättras stråkets ekologiska funktioner genom detta parti. Fler val av aktiviteter ökar möjligheterna att vara aktiv på olika sätt inom samma område.

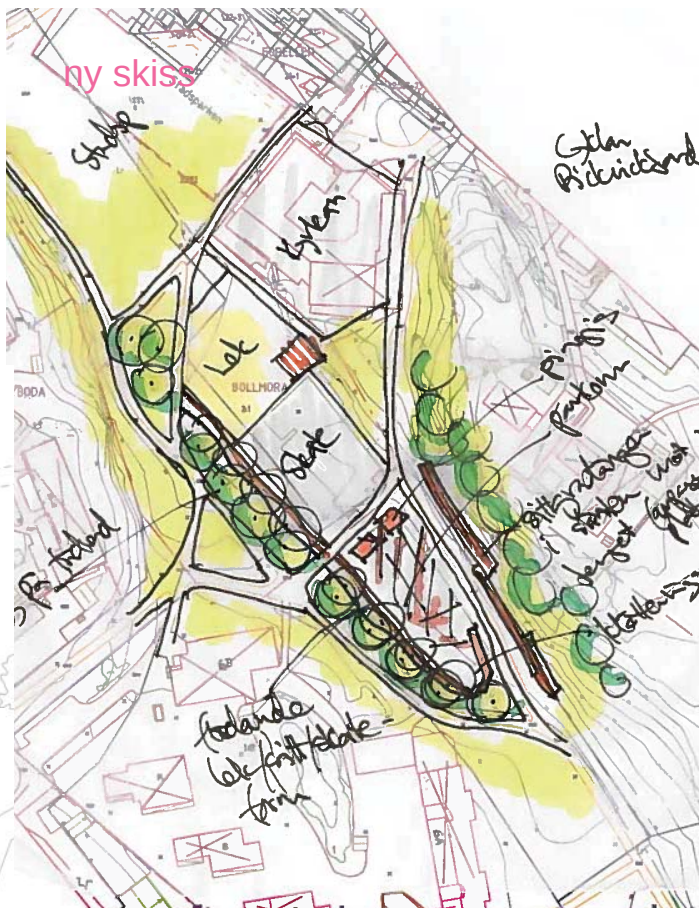
Ett ökat utbud av aktivitet gör att en bredare grupp människor väljer att vistas i området. De gemensamma åskådarytorna gör området mer attraktivt även för de som hellre vill betrakta utövningen av olika aktiviteter. Detta skapar förutsättningar för att fler människor kan mötas

Foton bra belyst lek/
aktivitetsplats

Förslag till gestaltning av ny parkourpark

Uformningsinspiration

6. Området vid Fårdala

Befintlig situation

Platsen är idag rumsligt otydlig och de gång- och cykelvägar som omgärdar den triangelformade ytan har alla samma dimensioner vilket försvårar orienterbarheten och minskar tydligheten i stråket. Odlingsmöjligheterna är begränsade och inga sociala ytor finns i anslutning till odlingen. Mitt emot den triangelformade ytan finns öppna grästäckta ytor väster om stråket som saknar en tydlig rumslighet och innehåll.

Förslag

Där radhusen vid Fårdala möter stråket finns befintliga odlingsmöjligheter som föreslås utvecklas och flyttas för att fler ska kunna ta del av möjligheten att odla. Odlingsytorna föreslås bli större och även koppla an till en fruktlund som placeras där befintliga odlingslådor är idag. Fruktlunden fungerar då även som avskärmande mot radhusbebyggelsen i Fårdala. Någon form av öppen dagvattenlösning föreslås även här, i form av exempelvis en dagvattendamm eller -dike. I dagsläget är stråket i detta parti något otydligt då befintliga radhus går långt in i stråket och anslutande gång- och cykelväg vidare till Fårdala har samma hierarki som stråket. Genom de övergripande satsningarna på att förbättra orienterbarheten och stråkets tydlighet kan detta förbättras. Denna nod skulle även bli den första entréytan från norr till den eventuella nya bebyggelsen i Wättingebacken.

"ur rapporten."

- Utökade och utvecklade odlingsytor
- Plantering av fruktlund
- Öppen dagvattenhantering

Kompletteras med text och bilder

Odlingslådor framför Fårdalas radhus där gång- och cykelvägen delar sig.

Visionsbild över stråket, fotomontage, Alma arkitekter

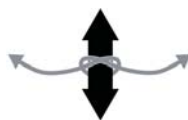
Koppling till strategier

Att anlägga en fruktlund i den triangelformade ytan norr om radhusen vid Fårdala skärmar av övriga gång- och cykelvägar som idag har samma hierarki som stråket. Detta tillsammans med inramande plantering av träd skapar en tydlighet i Wättingestråkets riktning och en stadga i landskapsrummet. Insatser görs på båda sidor om stråket med avsikt att knyta samman Fårdala och bostäderna vid Granängsvägen och eventuell ny bebyggelse i Wättingebacken.

Utökade odlingsmöjligheter och eventuell öppen dagvattenhantering i området synliggör och skapar kunskap kring vad naturen har att erbjuda och hur matproduktion och ekosystem fungerar.

En större möjlighet att odla skapar ett mer diversifierat naturlandskap och gynnar den biologiska mångfalden tillsammans med den eventuella öppna dagvattenhanteringen. Områdets grästäckta ytor kompletteras med en aktivitets- och mötesplats.

Gemensamma odlingsmöjligheter kan utnyttjas av alla oavsett ålder, kunskap eller bakgrund. Män-iskor möts och samverkar för att gemensamt planera och genomföra sådd och skörd av grönsaker.

"citat från medborgardialogen"

öde, inga platser för picknick...
blåshål"

kompletteras med
primärkarta och text

Exempel på öppen dagvattenhantering, fotomontage, Ekologigruppen

Illustrationsplan med förslag till utveckling

7. Aktivitetsområde vid Tyresö gymnasium

Befintlig situation

Platsen utgörs idag av en stor grusplan vars skötsel är och har varit bristande ett längre tag. Planens gränser är otydliga och grusytan brer ut sig på en större yta även runt om. Platsen är underutnyttjad, belysningen och gestaltningen undermålig och där finns inga samlings- eller sittytor i anslutning till aktivitetsytor. Platsen känns i sin helhet övergiven.

Förslag

I anslutning till Tyresö gymnasium och eventuell framtida utbyggnad av bostäder i Wättingebacken föreslås en större aktivitetsnod anordnas där bebyggelsen möter stråket. Vid kopplingarna ner mot stråket måste också entréytorna till bebyggelsen utformas väl och i samstämmighet med stråkets utformning. Platsen har idag flera kopplingar som föreslås förbättras. Med den nya bebyggelsen tillkommer fler kopplingar, men framförallt också fler brukare vilket leder till ett mer befolkat område. Därför föreslås det att aktivitetsnoden utformas med många blandade aktiviteter som lockar olika grupper av människor. Det föreslås även fortsättningsvis finnas fotbollsmöjligheter, men på konstgräs, volleybollplaner, möjlighet till att uppföra ett mindre kafé, toalett och gott om samlingsytor i olika storlek och lägen att mötas vid såväl som för att kunna sitta och vara åskådare.

Kompletteras med text och bilder

Bollplanen idag, sedd söderifrån

"Det finns idag odlingsmöjligheter på två platser utmed stråket. Förslagsvis utvecklas en plats öster om gång- och cykelvägen, i höjd med dagens odling vid Fårdala, för lite större odlingsverksamhet och med en tydligare rumslig inramning. Här kan ges plats att uppehålla sig, umgås och mindre evenemang, exempelvis med grillplats, trädgårdscafé och en mindre scen."

- Konstgräsplan anläggs
- Volleybollplaner anläggs
- Entréytor anläggs
- Möjlighet till kaféverksamhet möjliggörs i anslutning till entréyta
- Gång- och cykelvägar dras om och nya till kommer
- Sittytor och åskådarplatser tillförs
- Ny och anpassad belysning
- Plantering av träd och växtlighet som inramning och ekologisk förstärkning

Trädgårdscafé i Vinterviken

Odlingsplats utformad som en plats där man kan och vill stanna till en stund

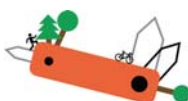
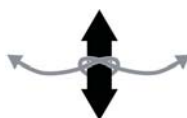
Koppling till strategier

Fler och bättre kopplingar mellan bostadsområden och aktivitetsytor föreslås genom tillförandet av öst-västliga kopplingar för gående och cyklister. En tydligt avgränsad nod för aktiviteter stärker även stråkets rumslighet och avgränsning.

En samlingsnod för utomhusaktiviteter stärker Wättingestråkets identitet som ett aktivt grönstråk där människor på ett enkelt sätt kan röra sig utomhus tillsammans med andra.

Åtgärderna syftar framförallt till att bredda utbudet av aktiviteter inom området men även kompletterande planteringar av träd och växtlighet föreslås för att försöka stärka ett annars svagt parti av stråket ur ekologiskt perspektiv.

Ett breddat utbud av aktiviteter och samlingsytor möjliggör för fler att vistas, röra på sig och mötas i området.

”En del fasta installationer skulle finnas, gärna en lekskulptur, tänk Möller-Nielsen Tufsen. I övrigt skulle vi upplåta området åt gästskulptörer som kunde ha sina verk utställda under kanske ett halvår. Detta genomförande skulle glädja Tyresöborna och samtidigt locka andra till stråket. Ett naturnära konstutställning som ett komplement till den mer strikta stadsparken.”

Illustrationsplan med förslag till utveckling

8. Området kring Dalhallen

Befintlig situation

Framför Dalhallen finns ett stort dagvattenmagasin under mark som ligger upphöjt i förhållande till stråket. Ovanpå magasinet finns en grusyta. Platsen är odefinierad och används idag inte till någonting. Ytans förhöjda läge, med diken på vissa sidor, gör den otillgänglig och till en barriär. Utöver magasinet finns öppna grästäckta ytor med genande stigar som både kopplar till stråket och leder in i skogspartierna.

Förslag

Ovanpå dagvattenmagasinet förslås ett inhägnat område med hinderbana för hundar att leka och träna i. För att ge fler personer möjlighet att använda platsen ska inhägnaden och omgivningen göras med utökad belysning och möblemang. Utöver denna yta ovanpå dagvattenmagasinet föreslås en grästäckt yta på motsatt sida den anslutande gång- och cykelvägen från Farmarstigen i väster att inhägnas till en hundrastplats. Denna inhägnad görs med fördel i skogsbrynet så att hundarna kan springs fritt över varierande underlag och ömsom skyddade ömsom öppna ytor. Att binda samman detta område till Brukshundklubben och Barnsjöslingan genom stigar bör undersökas. Även möjligheten att ge Dalhallen en mer öppen och genomsläpplig fasad bör utredas då det vore välgörande för platsen. Träd planteras för att rama in platserna såväl som stråket.

"Dalhallen ligger i direkt anslutning till stråket men upplevs idag inte ha någon självklar koppling till stråket. Genom att förtydliga entrén och skapa en plats i anslutning till denna kan hallen snarare bli en del av stråket. Även här bör det finnas information om vilka verksamheter och aktiviteter som pågår och vilka möjligheter det finns att delta eller nyttja hallen."

- Inhägnad hundhinderbana anläggs
- Inhägnad hundrastplats anläggs
- Nya kopplingar av gång- och cykelvägar
- Plantering av träd som inramning och ekologisk förstärkning

Kompletteras med text och bilder

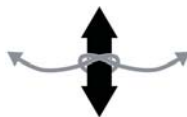
Dalskolans fasad mot Wättingestråket

Upphöjd yta vid befintligt underjordiskt dagvattenmagasin

Koppling till strategier

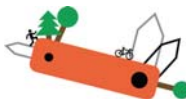
Ett område som idag inte används görs om till en mötesplats för hundar och hundägare. Anläggandet av aktivitetsytor och kompletterande plantering av träd gör att platsens rumslighet och Wättingestråkets rumslighet blir inramad.

Ytterligare en form av aktivitetsyta som stärker Wättingestråket som aktivitetsintensivt grönstråk med aktiviteter som kan passa alla. Fler hundägarna kan lockas till att vistas ute i naturen i samstämmighet med andra.

Ett område som annars är svårt att utnyttja på grund av dess utformning omvandlas till en plats för sociala möten och aktiviteter. Kompletterande trädplanteringar förstärker områdets ekologiska funktioner.

Anläggande av hundrastgård och hundhinderbana möjliggör att hundar och deras ägare kan samlas för gemensamma aktiviteter och umgänge på ett friare sätt. Inhägnaderna gör även att människor som har en rädsla för hundar kan känna sig något friare i sin rörelse längs stråket när fler hundar kan samlas på samma plats under ordnade omständigheter.

Citat från medborgardialogen

Referensbild hundrastgård

Referensbild hundhinderbana

Illustrationsplan med förslag till utveckling

9. Krusbodatorpet

Befintlig situation

Där grunden från det gamla Krusbodatorpet finns kvar har det idag växt igen och resterna av torpet är idag näst intill omärkbara bakom och under detta. Platsen skiljer sig påtagligt från omkringliggande natur genom frånvaron av större träd och att området är förhållandevis plant. Platsen används inte idag och ingenting annonserar platsens historiska anknytning. Kring korsningen i området dominerar landskapet i övrigt av grästäckta ytor och ängar. Ett utomhusgym finns i anslutning till Banstigen väster om stråket.

Förslag

Där Wättingestråket möter Banstigen och kopplingen mot Krusboda finns husgrunden från gamla Krusbodatorpet kvar. Här föreslås röjas så att en platsbildning skapas vid torpet. Här skulle ett parkrum i naturmiljö kunna skapas med sittplatser och information om torpet och dess historia. Här bör även möjligheten att öppna upp den gamla bäckfåran ses över för avledning av dagvatten. Korsningen mellan Wättingestråket och Banstigen och kopplingen mot Krusboda få en ökad tydlighet genom gestaltande inslag och skyltning exempelvis till torpgrunden och omkringliggande motionsspår och naturreservat. Även plantering av något träd skulle kunna skapa ett landmärke och skulle också bryta av mot omgärdande öppna och plana ytor. I anslutning till utomhusgymmet föreslås en lekplats med naturlek kunna uppföras. Till lekplatsen skulle med fördel material från den eventuella avverkningen i Wättingebacken kunna användas.

”Här möter stråket det framtida naturreservatet Barnsjön - Gammelström och det kan därför vara lämpligt att placera ut en reservatsskylt på denna plats. Här kan också finnas information om de olika motionsslingorna i området. Genom att markera platsen med ett eller flera träd kan den fungera som något slags landmärke och få ett tydligt rumsligt sammanhang i förhållande till ängen..”

”I den södra delsträckan föreslås att skulpturer och redskap för naturlek integreras i naturmiljöerna. Dessa kan bjuda in barn att leka i skogen och upptäcka naturen. Leksulpturer kan även bidra till vackra utsmyckningar i denna del av stråket.”

- Röjning av sly kring torpet
- Sittplatser och orienterande skyltning tillförs korsningen och platsen
- Ett parkrum kring torpgrunden skapas med vegetation, öppen bäckfåra, sittplatser och belysning
- Ny naturlekplats anordnas vid utomhusgymmet
- Ett landmärke tillförs i korsningen

Torpgrunden

Korsningen

Kompletteras med text och bilder

Ytan som bör röjas

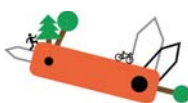
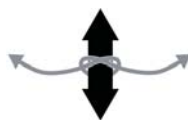
Koppling till strategier

Anordnande av ett landmärke i korsningen vid Krusbodatorpet skulle gynna orienterbarheten och förkorta den upplevda längden av stråket i ett parti som annars domineras av öppna ytor och ängar. Ett landmärke uppmuntrar till att stanna till och platsen skulle då lämpa sig bra för informationsskyltning, avståndsangivelser och orienterande skyltning.

Åtgärderna kring att synliggöra Krusbodatorpet både i fysisk bemärkelse och genom information kring platsens historia förtydligar Wättingestråkets historiska anknytning och betydelse i Tyresö.

Med de föreslagna åtgärderna i området möjliggöra en nod där aktiviteter och platser anpassade för alla åldrar finns. Fler aktivitetsytor anordnas i en naturskön miljö.

Kommunens invånare får en möjlighet att få inblick i en del av Tyresös historia. Detta bidrar till att invånare får en historisk koppling till deras gemensamma hemkommun. Att anordna en lekplats i anslutning till utomhusgymmet gör att fler kan använda utomhusgymmet genom att vuxna kan ta med barn som kan leka samtidigt som de vuxna tränar.

förebilder

-Bandängen t.e.x

Lägg till text om att eventuellt öppna upp dike vid torpet

Lekplats som lockar till lek i naturen

10. Gamla tippen

Befintlig situation

Den gamla soptippen kan idag enbart urskiljas genom dess ovanliga form i landskapet och dess annorlunda växtlighet. Här växer andra trädarter och buskar än i övrigt i området. Toppen av den gamla tippen ligger höjt över Prästängarna, strax söder om, men är idag svårtillgänglig och igenväxt med sly.

Förslag

I Wättingestråkets södra del ansluter den gamla soptippen till stråket. Soptippen framträder idag som en slybevuxen kulle. Här skulle behöva röjas upp och stigar frigöras för att enklare kunna ta sig upp till toppen. Någon stig borde även göras helt tillgänglig. Högst upp på gamla soptippen skulle man exempelvis kunna röja så att en utsikts- eller grillplats skulle kunna göras med vyer ut över Prästängarna i söder. Ett alternativt förslag skulle kunna vara att utnyttja backarna och göra en BMX-bana för cykling.

"rapport.."

- Röjning av sly i området för att synliggöra och tillgängliggöra stigar
- Utsiktsplats med grillplats anläggs
- BMX-bana anläggs

Kompletteras med
text och bilder

foton befintlig situation

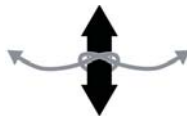
Koppling till strategier

En röjning av platsen skulle locka fler till att röra sig upp på soptippens rygg. Att tillskapa en målpunkt i denna sträcka skulle även kunna medföra att stråket befolkas mer och genom flöden av människor görs tydligare.

En målpunkt i denna del av stråket skulle medföra att fler väljer att röra sig ut i den mer orörda naturen som präglar delsträckan.

En målpunkt skulle göra att delsträckan fylls med innehåll och inte enbart används som rörelsestråk för motion och rekreation i en naturskön miljö.

I den södra delen av stråket är det viktigt att naturen tillgängliggörs och att människor lockas till att utforska den mer orörda naturen. Stråkets dragning kan medföra att färre nyttjar de sydligaste delarna av stråket om tillgång till cykel eller bil saknas därför är det viktigt att locka ut fler till området.

Citat från medborgardialogen

utegym- lek

Foton förebilder

11. Vattenkontakt vid Tyresö Flaten

Befintlig situation

Där stråket idag avslutas i söder mynnar gång- och cykelbanan ut i en bilväg och parkeringsytor. Sista sträckan ner till vattnet och stråkets kopplingar vidare ut till Tyresta naturreservat är svårlästa. Bilister har här företräde och tydlighet saknas kring vart man kan och får gå eller cykla. Parkeringsytorna är ineffektivt anlagda och kopplingen till vattnet nästintill obefintlig med bommar i vägen.

Förslag

För att Wättingestråket ska få ett värdigt och tydligt avslut så föreslås gång- och cykelvägen rätas ut och förlängas så att den går hela vägen ner till vattnet. Därmed föreslås även den allmänna bilvägen kortas ner och få lägre prioritet än gång- och cykeltrafiken där de eventuellt fortfarande behöver korsas. Bilparkeringen skulle kunna formas om och struktureras upp för att bättre utnyttja ytan. Nere vid vattnet föreslås en del röjning för att öppna upp för badplats, grillplatser och en förlängning med brygga ut i sjön. Då det görs om mer till en hållpunkt än parkering är det viktigt att cykelställ, möblemang och papperskorgar tillkommer. Även en toalett hade varit önskvärd. Kontakten vid Tyresö Flaten blir en start- eller målpunkt för besökare av Wättingestråket och detta borde synliggöras mer genom skyltning och information. Det är även entrén till bland annat Tyresta naturreservat och information om reservat och naturslingor borde finnas på platsen.

"I söder avslutas Wättingestråket i mötet med sjön Tyresö - Flaten och förslagsvis utvecklas här en plats som kan fungera som en stark målpunkt med tydlig vattenkontakt. Detta kan bidra till att locka fler människor att röra sig utmed stråket och ner till sjön.

Med någon typ av brygga ut i vattnet ökar möjligheterna till vattenkontakt och eventuellt kan möjligheter till bad och angöring för kanot/kajak och skridskoåkning ses över. På så sätt kan platsen bli en populär mötesplats året om. Här är det viktigt att det finns sittplatser för vila och umgänge och förslagsvis iordningställs även en grillplats. Det är nödvändigt att vidta luktreducerande åtgärder för pumpstationen vid utvecklingen av denna plats."

- Röjning av mindre träd och sly för att synliggöra vattnet
- Brygga och badplats anläggs
- Offentlig toalett anordnas
- Förlängning och omdragning av gång- och cykelväg samt bilväg
- Parkeringsytorna struktureras och effektiviseras
- Informationsskytning tillförs
- Bommar tas bort
- Luktreducerande åtgärder för pumpstationen

Kompletteras med text och bilder

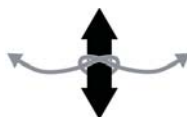
Fler foton befintlig situation

blablabla

Koppling till strategier

När en tydligare fortsättning av gång- och cykelstråket ordnas så skapas ett tydligare avslut på stråket som i sin tur på ett bättre sätt kan koppla an till Tyresta naturreservat. Trots goda kopplingar till reservatet är det viktigt med ett tydligt avslut för stråket vid vattnet.

Skapandet av ett ordentligt avslut med vattenkontakt gör att Wättingestråkets sträckning tydliggörs. Ett avslut med vattenkontakt stärker stråkets identitet som variationsrikt samtidigt som vattnet tillgängliggörs och badmöjligheter skapas.

Genom en omdaning av området förvandlas det från en bilparkering till en målpunkt med möjligheter till bad, umgänge, grillning och vila.

När ett fint avslut på stråket skapas genom en målpunkt i och kring vattnet får fler chansen att utnyttja vattenkontakten vid sjön. Badplatsen skulle vara nära och tillgänglig för många boende. Att stråket i sin helhet är tillgängligt och tryggt för alla gör att boende även i de centrala delarna av Tyresö skulle få en snabb och smidig väg till närmsta badplats.

Tillgängliggöra vattnet

skiss

Funktionell konst

Illustrationsplan med förslag till utveckling

Genomförande

Detta kapitel innehåller en beskrivning om hur stråket ska utvecklas och vilka förutsättningar som styr utvecklingen.

Genomförandebeskrivning

Ägandestruktur och verksamheter

Området ägs av Tyresö kommun och planen är att marken ska vara kvar i kommunal ägo.

Huvudmannaskap

Området planeras till största del utgöras av allmän platsmark med kommunalt huvudmannaskap. Att Kommunen huvudman innebär att kommunen ansvarar för utbyggnad, drift och underhåll av allmän platsmark. Vissa enskilda verksamheter kan ha annan huvudman än kommunen.

Ekonomi

Delar av Wättingestråkets utveckling ska finansieras genom inkomster från markförsäljning, exploateringsbidrag och andra avgifter som tas ut av kommunen i samband med utbyggnad av Wättingebacken. Den samlade ekonomin för Wättingeområdet ska vara i balans, vilket innebär att kommunens kostnader för upprustandet av delar av Wättingestråket ska täckas av inkomster från Wättingebacken.

Utbyggnad och etappindelning

Utbyggnaden av Wättingestråket kommer att ske succesivt allt eftersom delar av Wättingebacken byggs ut.

De första utvecklingspunkterna påbörjas redan under hösten 2016. De åtgärder som är högst prioriterade är hundrastgård med tillhörande hundhinderbana, parkourpark, upprustning, breddning, och längs vissa sträckor separering av befintlig gång- och cykelbana, belysning, möblering, konstinslag, konstgräsplan och gestaltning av entréområden kring aktivitetsytor samt samlingsplats kring dagvattenanläggning vid Färdalatriangeln.

Utbyggnad av delar av stråket föreslås ske innan kommunen har fått intäkter från Wättingebacken. Kommunen kommer därför troligtvis att behöva ligga ute med pengar och även ha med i beräkningen att det finns en osäkerhet på intäktssidan.

Prioriteringsordning för åtgärder

I takt med att en exploatering av skogsområdet mellan Granängsringen och Wättingestråket planeras påbörjas även en gradvis upprustning och utveckling av Wättingestråket.

Denna utveckling är direkt beroende av de intäkter som beräknas komma kommunen tillgodo i samband med exploateringen av Wättingebacken. Det överskott av pengar som denna exploatering beräknas generera ska i första hand bekosta kommunala investeringar inom planområdet. Men de skall även investeras i åtgärder inom stråket. För alla pågående och kommande exploateringar i området bör pengar avsättas till upprustning av stråket enl åtgärdslistan. Alla exploateringar ska även förhålla sig till samt samordnas med dessa åtgärder. Vid alla intäkter som tillfaller kommunen vid en exploatering skall en summa på minst xx % avsättas för konstnärliga inslag i backen eller stråket.

Nedan redogörs för en prioriteringsordning av de åtgärder som kommunen föreslår för stråket. I kvalitetsprogrammet redogörs för förutsättningar, gestaltungsriktlinjer samt övriga krav för dessa åtgärder. Åtgärderna är rangordnade efter vad som anses vara högst prioriterat bland medborgare samt valda ur ett tillgänglighets- och trygghetsperspektiv. Föreslagna aktiviteter med omkringliggande samlingsytor motiveras med dess syfte att fungera som dragplåster i stråket, öka befolkningen av detta och så även öka trygghetskänslan. Rangordningen tar också hänsyn till den nya bebyggelsen med skapandet av platser som förankrar detta nya område i miljön och ger det tydliga kopplingar till stråket.

1: Hundrastgård och hundhinderbana i området kring Dalhallen.

2: Parkourpark i anslutning till skateparken vid samlingen av parker vid Tyresö Centrum. Uppförande av en offentlig toalett i anslutning till detta parkområde.

3: OCR – hinderbana mellan parkourpark och Tyresö Flaten. Utveckling av befintliga och nya rekreationsspår längs stråket och koppling till Barnsjön.

4: Skötselprogram. Detta påbörjas snarast möjligt och blir till ett levande dokument som utvecklas i takt med att stråket. Skötselinsatser påbörjas successivt i takt med detta dokument och i samverkan med Tekniska kontoret. Skötselinsatserna syftar till att effektivisera skötseln på sikt och gynna de ekologiska aspekterna.

5: Breddning och separering av gång- och cykelbana.

6: Ny belysning längs gång- och cykelbana.

7: Ny möblering längs stråket, sittplatser, cykelparkering, sopkorgar och övrig utrustning.

8: Området vid Fårdalatriangeln. Plats för odling och tillskapandet av ett öppet dagvattenhanteringssystem i diken och dammar.

9: Ny konstgräsplan, volleybollplaner och entréyta vid aktivitetsområdet vid Tyresö gymnasium. Platsen blir en ny aktivitetsnod/samlingsplats med cafémöjligheter.

10: Entréyta vid gymnasieskolans sporthall.

11: Ny utformning för gång- och cykeltunnel under Bollmoravägen.

12: Utveckling och platsbildning vid mötet med Tyresö Flaten för utökad vattenkontakt.

13: Platsbildning vid Krusbodatorpet.

14: Ny utformning för gång- och cykeltunnel under Tyresövägen.

15: Bollmora allé i anslutning till Järnet 7 och fortsättning i anslutning till Norra Tyresö Centrum.

16: Bollmora allés förlängning mot Bollmoravägen. Omdragning av Dalgränd och fickpark i anslutning till busstorget.

17: Sammanlänkande åtgärder för sträckan Stadsparken till Nyboda skola.

18: Utveckling av gamla tippen. BMX-bana och utkiksplats.

